

UDC [930.253:[378.4.016:8(5)]](477.83-25)“1939/1941”

THE FINAL STAGE OF INDOLOGIST STEFAN STASIAK'S SCIENCE AND ORGANIZATION ACTIVITY AT THE DEPARTMENT OF ORIENTAL STUDIES AT LVIV UNIVERSITY

Roman Tarnavskiy

DSc (History), Associate Professor

Department of Ethnology

Ivan Franko National University of Lviv

1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine

roman.tarnavskiy@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7817-6730>

The article, based on archival materials from the Archives of Ivan Franko National University of Lviv and the State Archives of Lviv Region, analyzes the peculiarities of the transformation of the Chair of Indian Philology with a Special Review of the History of Culture and Philosophy and the Institute of Indian Philology and Culture which were headed at Lviv University by the leading Polish Indologist Stefan Stasiak (1927–1939), to the Chair of Oriental Studies (Eastern Languages, Oriental Linguistics) under the leadership of the same scientist (1940–1941). So the author refuted the thesis present in historiography that during 1939–1941 S. Stasiak headed the Institute of Oriental Studies at Lviv University.

The author investigated the specifics of the staff of the Chair of Oriental Studies (in particular, the influence of the national-political factor on it), with an emphasis on the characteristics of the employees of the new Oriental Studies Department, and the directions of its activities. The author emphasizes that the core of the department's staff was made up of S. Stasiak's students, in particular, Indologists-Sanskritologists V. Shayan and Ya. Kessler, expert in New Indian philology and culture E. Gruber. In addition, the professor recruited to the unit specialists, who were to develop traditional for the Lviv University Hebrew studies (M. Goliger), Arabic studies, Iranian studies and Turkology (M. Sadyk Bej Agabekzadeh, Ye. Zavalynskiy), Mongolian studies (R. Wilbach-Stark). Sinology became a new direction that was presented at the Chair of Oriental Studies (it was represented by M. Knoroz, who in the future could also develop Japanese studies).

Thus, S. Stasiak, who had the opportunity to continue the organizational development of Oriental studies at Lviv University during the first Soviet occupation of Western Ukrainian lands in 1939–1941, tried to develop a unit focused on comprehensive training of Orientalists. However, taking into account the fact that the Indological subdivisions of Lviv University became the basis of the new department, the predominant attention was paid to the languages and culture of India.

Keywords: Oriental Studies, Chair of Oriental Studies (Oriental Languages, Oriental Linguistics), Lviv University, Stefan Stasiak, Eva Gruber, Volodymyr Shayan

ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ЕТАП НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДОЛОГА СТЕФАНА СТАСЯКА НА КАФЕДРІ ОРІЄНТАЛІСТИКИ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Р. Б. Тарнавський

Вступ

Індологічні студії у Львівському університеті розвивалися від початку ХХ ст. З 1903/1904 навчального року і до середини 1910-х років у межах напрямку “Порівняльна філологія” (“Порівняльне мовознавство та літературознавство”) приватний

© 2022 R. Tarnavskiy; Published by the A. Yu. Krymskiy Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

доцент, а згодом надзвичайний професор порівняльної граматики індоевропейських мов Густав Герсон Блятт (*Gustaw Gerson Blatt*, 1958–1916) читав елементарний курс санскриту, опрацьовував зі студентами відповідні класичні хрестоматії, аналізував “Ригведу” [Качмар 2021, 362–363]. Від останньої третини 1910-х років індологію в університетському середовищі Львова репрезентував Анджей Гавронський (*Andrzej Gawroński*, 1885–1927), колишній надзвичайний професор індійської філології Ягеллонського університету в Кракові [Козицький 2018–2019]. Спершу в статусі надзвичайного професора порівняльної граматики індоевропейських мов зі спеціальним оглядом санскриту він викладав курси цієї мови (як складник напряму “Порівняльна філологія”) [Uniwersytet imienia cesarza Franciszka I we Lwowie. Program wykładów... 1918, 17–18; Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów... 1919, 15; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w półroczu letniem (3-cim trymestrze)... 1920, 15]. А після реорганізації в 1919 р. Університету імені цесаря Франца I у Львові (офіційна назва Львівського університету в 1817–1918 рр.) в Університет Яна Казимира у Львові (1919–1939) А. Гавронський уже як звичайний професор порівняльної граматики індоевропейських мов та індійської філології і керівник власного семінару прагнув перетворити індологію в самостійний напрям. Наголосимо, що від 1920/1921 навчального року в програмах курсів (силабусах) Університету Яна Казимира у Львові утвердилися дві окремі рубрики – “Порівняльна філологія” та “Орієнтальна філологія”. До першої потрапляли дисципліни А. Гавронського, присвячені порівняльній граматиці індоевропейських мов, та заняття порівняльного відділу його семінару (стосувалися, наприклад, латинської мови); до другої рубрики – курси санскриту (зокрема й із вправами для тих, хто розпочав опановувати цю мову) та заняття індійського відділу семінару. Згодом А. Гавронський розпочав викладати також вірменську та перську мови, впровадивши в навчальний процес і відповідні практичні заняття – семінари та вправи. Проте основою його сходознавчих студій були курси саме індологічного спрямування, тематика яких із часом розширилася з мовознавчої до загальної філологічної та культурологічної [Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów... 1919, 15; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w półroczu letniem (3-cim trymestrze)... 1920, 16; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1920, 16; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1921, 23; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze... 1922, 18; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1922, 27; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze... 1923, 20; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1923, 35] (див.: Додаток А).

У 1924/1925 навчальному році замість рубрики “Орієнтальна філологія” в силабуси Університету Яна Казимира у Львові впровадили рубрику “Східні мови”, серед підрубрик якої першою вказували “Індійські мови” (викладав А. Гавронський). На той час у складі викладачів-сходознавців Університету Яна Казимира у Львові відбулися зміни: його залишив доцент семітських мов та історії старосемітського Сходу з титулом надзвичайного професора Мойжеш Шорр (*Mojżesz Schorr*, 1874–1942), який дістав кафедру у Варшавському університеті. Натомість у Львові як звичайні професори орієнталістичних наук викладали представники санкт-петербурзького сходознавчого осередку – монголіст і тюрколог Владислав Котвич (*Władysław Kotwicz*, 1872–1944) та арабіст Зигмунт Смогожевський (*Zygmunt Smogorzewski*, 1884–1931) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1924, 39–40].

Від середини 1920-х років (1925/1926) у силабусах Львівського університету всі сходознавчі дисципліни почали подавати в рубриці “Орієнталістика”, яка мала

підрубрики “Арабська філологія”, “Турецька філологія”, “Іранська філологія”, “Індійська філологія”, “Монгольська філологія” та “Історія Сходу”. До четвертої підрубрики в тому навчальному році був зголошений семінар професора А. Гавронського (тема – “Найважливі індійські тексти”, обсяг – дві години на тиждень) і дві дисципліни його учня доцента Станіслава Шаєра (*Stanislaw Schayer*, 1899–1941) – “Елементарний курс санскриту з вправами” (дві години на тиждень) та “Староіндійські релігії як вступ до загального релігієзнавства” (три години на тиждень) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1925, 42–43]. Щодо наступного навчального року, то А. Гавронський, який хворів на туберкульоз легень, в останній рік свого життя (помер 11 січня 1927 р.) відійшов від викладання. С. Шаєр переводився до Варшавського університету, тому не зголосив курсів. Тож єдиним викладачем, дисципліни якого представляли підрубрику “Індійська філологія” у силабусах Університету Яна Казимира у Львові на початку останньої третини 1920-х років, був новий доцент-індолог Стефан Стасяк (*Stefan Stasiak*, 1882–1962) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1926, 44].

С. Стасяк – один із провідних польських індологів, тому його життєвий шлях і наукова діяльність досить повно розкриті в польській історіографії, зокрема, відомим сходознавцем Яном Рейхманом (*Jan Reychman*, 1910–1975) [Reychman 1963], редактором низки томів колективної праці “Замальовки з історії польської орієнталістики” [Szkice z dziejów polskiej orientalistyki 1966; 1969]. Серед праць українських дослідників, у яких висвітлено постать С. Стасяка, наголосимо на статтях доцента Львівського національного університету імені Івана Франка Андрія Козицького [Козицький 2007; 2010; 2011; 2014]. У розвідках Я. Рейхмана і А. Козицького ґрунтовно розкрито становлення С. Стасяка як ученого-сходознавця та викладача, його наукові зацікавлення, проаналізовано праці тощо.

Попри зазначене в наявній історіографії, один з аспектів діяльності С. Стасяка залишився недостатньо висвітленим, а саме функціонування підрозділу, очоленого ним у Львівському державному університеті імені Івана Франка. Наприклад, провідний український сходознавець Ярема Полотнюк (1935–2012), який у своїй статті “Сходознавство у Львівському університеті” приділив С. Стасяку досить мало уваги, лише коротко згадав про цей період: “1939 року західноукраїнські землі ввійшли до складу УРСР. В місцеві сходознавчі кадри університету влилися сходознавці з інших регіонів Радянського Союзу, насамперед Східної України, де сходознавства як науки вже не існувало. Кафедрою сходознавства керував у 1939–1940 рр. С. Стасяк, а пізніше Є. Завалинський” [Полотнюк 1993, 129]. Лише короткі згадки про С. Стасяка наявні і в статті “З історії львівської орієнталістики” (“*Z dziejów orientalistyki lwowskiej*”) авторства випускника Університету Яна Казимира у Львові та професора Ягеллонського університету в Кракові Тадеуша Левіцького (*Tadeusz Lewicki*, 1906–1992), який також допустив низку неточностей, вказавши: “Після смерті А. Гавронського кафедру індіаністики (підкреслення наше. – Р. Т.) Університету Яна Казимира у Львові обійняв щойно прибулий з Парижа проф. Стефан Стасяк, під керівництвом якого вона надалі розвивалася аж до початку II світової війни” (підкреслення наше. – Р. Т.) [Lewicki 1980, 189–190].

До певних викривлень під час відтворення істориками тодішніх реалій розвитку сходознавства у Львівському державному університеті імені Івана Франка – тверджень про те, що в 1939–1941 рр. С. Стасяк очолював у ньому Інститут сходознавства, – спричинилися спогади його учня, відомого польського іраніста, професора Ягеллонського університету Францішека Махальського (*Franciszek Machalski*, 1904–1979), який, як і Т. Левіцький, був випускником Університету Яна Казимира у Львові [Machalski 1963; Козицький 2010, 404; 2011, 210; 2014, 468]. Річ у тому, що кафедра після радянської реорганізації Львівського університету нагадувала характерні для

польської академічної традиції науково-навчальні підрозділи – інститути чи заклади, які існували в ньому до кінця 1939 р. Тож представники польського, а також галицького українського та єврейського інтелектуальних середовищ, характеризуючи Львівський університет за часів першої радянської окупації західноукраїнських земель, терміни “кафедра” та “інститут” (“заклад”) часто вживали як синоніми.

Найточнішу характеристику очоленого С. Стасяком на початку 1940-х років підрозділу Львівського університету зробив на основі архівних джерел старший науковий співробітник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Андрій Фелонюк. Одна з частин (“Кафедра орієнталістики”) його статті про Євгена Завалинського (1911–1993) розпочинається так: “За радянської влади сходознавство у Львівському університеті інституційно скоротили лише до однієї кафедри. 29 жовтня 1940 р. її очолив українофіл С. Стасяк, офіційно затверджений на цій посаді наказом ректора 11 січня 1940 р. Тоді ж (11 січня 1940 р.) посаду доцента кафедри орієнталістики Львівського державного університету ім. І. Франка обійняв Є. Завалинський. Окрім Є. Завалинського і С. Стасяка, у той час на кафедрі працювало ще вісім осіб: доцентом – єврей Мойсей Голігер, старшими викладачами – азербайджанець М. Садикбей Агабекзаде, єврейка Єва Грубер (1908–?), поляки М. Левіцький та Т. Левіцький, викладачем – українець Михайло Кнороз, лаборантами – єврей Яків Кесслер (1904 – після 1941) та українець Володимир Шаян (1908–1974)” [Фелонюк 2010, 313–314].

На жаль, у наявній історіографії, присвяченій С. Стасяку, не розкритий і феномен сформованого ним у Львівському університеті наукового середовища, для означення якого доречно вживати терміни “львівська індологічна школа” або ж “індологічна школа С. Стасяка”. До її ядра зараховуємо сходознавців, які після Другої світової війни стали провідними польськими, українськими та єврейськими сходознавцями, – професора Торунського та Варшавського університетів Еугеніуша Слушкевича (*Eugeniusz Sluszkewicz*, 1901–1981), професора Вроцлавського університету Людвіка Скужака (*Ludwik Skurzak*, 1900–1979), професора Люблінського католицького університету Францішека Токажа (*Franciszek Tokarz*, 1897–1973), професора Вільного університету в Мюнхені та директора бібліотеки і музею імені Тараса Шевченка в Лондоні при Союзі українців Британії Володимира Шаяна (1908–1974), професора Університету Монтевідео Миколу Алтухова (1912–1983), професора Паризького університету та Колеж де Франс Людвіка Штернбаха (*Ludwik Sternbach*, 1909–1981), лектора Лондонського та Кембриджського університетів Арнольда Кунста (*Arnold Kunst*, 1903–1981), а також Меланію Одерфельд (*Melanja Oderfeld*, 1907–?), Еву Грубер (*Ewa Gruber / Gruberówna*, 1908–?) та Якуба Кесслера (1904 – після 1941), наукова діяльність яких припала на 1930-ті – початок 1940-х років [докладніше див.: Karttunen 2017; Тарнавський 2022].

Метою пропонованої статті, основою для якої стали матеріали з Архіву Львівського національного університету імені Івана Франка та Державного архіву Львівської області, є комплексний аналіз особливостей кафедри орієнталістики під керівництвом С. Стасяка як завершального періоду його діяльності у Львівському університеті. Для розуміння його особливостей у першій частині статті наводимо характеристику викладацько-організаційної діяльності професора-індолога впродовж другої половини 1920-х – 1930-х років, здійснену на основі аналізу архівних матеріалів та офіційних статистично-довідкових видань Львівського університету – “Університет Яна Казимира у Львові. Програми (перелік курсів)” (“Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program (spis) wykładów”) та “Університет Яна Казимира у Львові. Склад Університету” (“Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu”).

Кафедра індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії і заклад індійської філології та культури

Уродженець Варшави Стефан Болеслав Стасяк був вихованцем провідних європейських університетів – Віденського, Мюнхенського, Сорбонни, Оксфорда, а також Петроградського університету, де навчався на факультеті східних мов. Також він удосконалював свої знання з індійської філології у Практичній школі вищих досліджень у Парижі, де в 1925 р. здобув ступінь доктора філософії з орієнталістики та експериментальної психології. У тому ж році С. Стасяк на прохання А. Гавронського, який хворів і не міг повноцінно викладати, переїхав до Львова. Тож колектив Університету Яна Казимира у Львові поповнив блискучий поліглот: окрім рідної польської мови, С. Стасяк тією чи іншою мірою володів латиною та грецькою, англійською, німецькою, голландською, данською, норвезькою, шведською, французькою, італійською, іспанською, португальською, чеською та російською мовами. Зі східних мов він знав передусім санскрит, гінді, урду, гуджараті, бенгалі, а також тибетську мову.

Процес утвердження С. Стасяка як викладача Університету Яна Казимира у Львові тривав два роки. Зокрема, 3 жовтня 1925 р. Міністерство віросповідань та публічної освіти Польської Республіки затвердило ухвалу ради гуманітарного факультету від 23 червня того ж року про його призначення на 1925/1926 навчальний рік заступником професора надзвичайної кафедри індійських мов “з повними викладацькими обов’язками”, а наступної осені підтримало ухвалу факультетської ради від 5 травня 1926 р. про продовження перебування С. Стасяка на цій посаді й упродовж 1926/1927 навчального року. У цьому академічному році індолог пройшов процедуру габілітації – набуття статусу доцента: 4 грудня 1926 р. датована ухвала ради гуманітарного факультету Університету Яна Казимира у Львові, силою якої С. Стасяк став доцентом індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії на гуманітарному факультеті. Міністерство віросповідань та публічної освіти затвердило її на початку наступного року – 12 січня 1927 р. Після габілітації С. Стасяк уже як доцент надалі кожного року проходив перезатвердження на міністерському рівні ухвал факультетської ради про доручення йому обов’язків заступника професора. Відтак постановою від 4 грудня 1928 р. Президент Польської Республіки призначив С. Стасяка надзвичайним професором індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира у Львові. До його обов’язків мало належати проведення наукових досліджень, лекцій (щонайменше обсягом п’ять годин на тиждень) та практичних занять – вправ (мінімум – дві години тижнево або ж за принципом, що дві години вправ відповідають одній годині лекцій), керівництво поєднаним з кафедрою семінаром тощо [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 174, 1–42].

У цьому контексті звернемо увагу на особливості функціонування кафедр і науково-навчальних підрозділів Університету Яна Казимира у Львові. Кафедру отожнювали з особою звичайного або надзвичайного професора (професорська кафедра), а її назву утворювали від предметної сфери професорського звання. Якщо кафедру очолював звичайний професор, то її часто позначали прикметником “звичайна”, якщо надзвичайний професор – прикметником “надзвичайна”. Надзвичайних і звичайних професорів призначала вища державна влада за поданням ради факультету, яке схвалив академічний сенат університету і затвердив міністр, що відповідав за освіту. Між цими титулами не було принципової різниці в науковій та педагогічній кваліфікаціях, професори відрізнялися лише статусом, стажем і розміром заробітної платні. Надзвичайний професор міг бути представлений факультетською радою до затвердження звичайним професором, якщо його науковий доробок суттєво зріс.

Крім професорських кафедр, в університетах Польської Республіки діяли факультетські підрозділи науково-навчального спрямування. Від середини 1920-х років на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира у Львові до них належали семінари й інститути, а від кінця першої третини 1930-х років – заклади й інститути. Ці підрозділи очолювали переважно професори, з кафедрами яких вони були пов'язані. Керівнику (директору) підпорядковувалися так звані наукові помічники й інші працівники (наприклад, так звані возні, функції яких можна окреслити як суто технічні), а також студенти та слухачі, які працювали в підрозділі. Згідно зі статутами Університету Яна Казимира у Львові 1920-х років, до наукових помічників, що були в складі характеризованих підрозділів, належали, зокрема, асистенти, демонстратори та заступники асистентів. Натомість у 1934 р. керівництво університету визначило такими, серед іншого, старших асистентів, молодших асистентів (демонстраторів) та заступників асистентів. У роботу підрозділів науково-навчального спрямування безоплатно могли бути залучені також асистенти-волонтери, прийняті керівником за згодою факультетської ради. Наголосимо, що наукові помічники семінарів, закладів та інститутів уважалися водночас працівниками професорських кафедр, при яких діяли ці підрозділи [Тарнавський 2020, 70–76, 113–115].

Ще в 1925 р. С. Стасяк як заступник професора очолив у Львівському університеті семінар індійської філології та культури, який поряд зі ще трьома семінарами – семінаром індоевропейського мовознавства та індійської філології (керівник професор А. Гавронський, молодший асистент доктор Єжи Курилович (*Jerzy Kuryłowicz*, 1895–1978)), семінаром Близького Сходу (керівник професор З. Смогожевський, демонстратор студент гуманітарного факультету Ян Клінгер (*Jan Klinger*, 1904–?)) та семінаром Далекого Сходу (керівник професор В. Котвич, возний Ян Пйонтковський (*Jan Piątkowski*, ?–?)) – належав до структури орієнталістичного інституту (розміщувався на тодішньому третьому поверсі університетського корпусу на вул. Костюшка, 9) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1925, 53–54].

Отже, бачимо, що середина 1920-х років мала стати віховим етапом у розвитку індології у Львівському університеті: цей напрям, який до того представляв лише А. Гавронський, був підсилений викладачем-науковцем, що спеціалізувався не лише на філологічній, а й на культурологічній проблематиці.

Після смерті А. Гавронського семінар індоевропейського мовознавства та індійської філології як заступник керівника очолив уже доцент Є. Курилович. Наприкінці 1920-х років учений став професором і керівником семінару, який на 1932/1933 навчальний рік змінив назву на “семінар індоевропейського мовознавства та іранської філології”; спершу молодшим асистентом підрозділу, а на початок 1930-х років – старшим асистентом був Е. Слушкевич (наголосимо, що упродовж 1930-х років він керував у Львівському університеті лекторатом санскриту, у межах якого студенти опановували елементарний курс цієї мови за підручником авторства А. Гавронського та завдяки читанню найпростіших санскритських текстів, зокрема й Панчатантри та Катгасарітсарари [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1930, 47; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1931, 63; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1932, 64; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1933, 65; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1934, 64; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1935, 67; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1936, 70; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1937, 71; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1938, 72; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1939, 66]).

С. Стасяк на кінець 1920-х – першу третину 1930-х років надалі керував семінаром індійської філології та культури, який не мав ставок допоміжних працівників. Інші два семінари такі ставки мали. Семінар Близького Сходу під керівництвом З. Смогожевського, а після його смерті – звичайного професора біблійних наук Старого Завіту теологічного факультету Алексія Клявека (*Aleksy Klawek*, 1890–1969) (був у статусі заступника керівника) мав ставку демонстратора (обіймали студенти гуманітарного факультету – спершу Т. Левіцький, далі – Ф. Махальський), а на початку 1930-х років – заступника асистента (Ф. Махальський, далі – Ребека (Рена) Вільбах (після заміжжя – Вільбах-Штарк / Штарк) (*Rebeka (Rena) Wilbach / Wilbachówna / Wilbach-Stark / Stark*, 1904–?)). Семінар Далекого Сходу під керівництвом В. Котвича мав спершу лише ставку возного (обіймав Валер'ян Шмуц (*Walerjan Szmuc*, ?–?)), а на початку 1930-х років – також ставку демонстратора, на 1932/1933 навчальний рік підвищену до ставки молодшого асистента (обидві по чергово обіймав Мар'ян Левіцький (*Marjan Lewicki*, 1908–1955)) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1928, 56–57; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1931, 154–155; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1932, 148–149]. Зазначимо, що знавці мов, історії та культури народів Далекого Сходу Р. Вільбах-Штарк і М. Левіцький після Другої світової війни стали відомими сходознавцями: М. Левіцький викладав у Ягеллонському та Варшавському університетах, а Р. Вільбах-Штарк – у Єрусалимському університеті [Полотнюк 1993, 129].

Під час реорганізації орієнталістичного інституту Львівського університету в 1933 р., що полягала у зміні статусу його підрозділів зі семінарів на заклади, до складу індійської філології та культури під керівництвом С. Стасяка як окремих відділів увійшли збірки професора А. Гавронського та колишньої кафедри культури Близького Сходу (так окреслили професорську кафедру і семінар, якими до своєї смерті 9 листопада 1931 р. керував З. Смогожевський). Крім того, індологічний підрозділ нарешті отримав ставку допоміжного працівника – заступником асистента стала магістр Е. Грубер (від початку 1935/1936 навчального року – молодша асистентка). Крім закладу індійської філології та культури, до складу орієнталістичного інституту увійшов лише заклад Далекого Сходу, очолений В. Котвичем (старший асистент М. Левіцький, возний В. Шмуц). Натомість колишній семінар індоевропейського мовознавства та іранської філології було реорганізовано в автономний підрозділ – заклад індоевропейського мовознавства (керівник Є. Курилович, старший асистент Е. Слушкевич). А від середини 1930-х років усі наукові сходознавчі підрозділи Львівського університету діяли як самостійні заклади: 1) заклад індоевропейського мовознавства (керівник Є. Курилович, старший асистент Е. Слушкевич, який згодом пройшов процедуру габілітації та дістав водночас викладацьку посаду як доцент); 2) заклад індійської філології (зі збірками професора А. Гавронського та колишньої кафедри культури Близького Сходу) (керівник С. Стасяк, заступник асистента, а згодом молодший, старший асистент М. Алтухов; в останній третині 1930-х років підрозділ отримав ставку возного, яку обійняв Анджей Губік (*Andrzej Hubik*, ?–?)); 3) заклад орієнталістичних наук (керівник В. Котвич, старший асистент М. Левіцький, а в останній третині 1930-х років – магістр Л. Скужак, возний В. Шмуц). Додамо, що заклад індійської філології вже був розміщений на другому поверсі університетської будівлі на вул. Костюшка, 9, тоді як заклади орієнталістичних наук та індоевропейського мовознавства, як і до того, – на її третьому поверсі (попередньо там були всі три підрозділи) [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1934, 68; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1935, 67; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1937, 73–74; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu... 1938, 68–69].

У звіті про діяльність закладу індійської філології та культури за 1937/1938 навчальний рік С. Стасяк писав, що з причини його тривалої хвороби лекції та вправи в першому триместрі мали кількатижневу перерву. Після відновлення занять виникла потреба певних змін з метою виконання навчального плану: замість задекларованого в силабусі курсу “Інтерпретація однієї драми Рабіндраната Тагора” була збільшена кількість годин, відведених на дисципліну “Філософія системи Ньяя і Вайшешика”. Членів семінару у другому триместрі було вісім, у третьому – сім (прослухано та продискутовано п’ять робіт, зокрема одну магістерську). Під час вправ особливу увагу приділено перекладу з польської мови на санскрит, а у зв’язку з курсом, присвяченим аналізу “Дгаммапада”, – також із палі на санскрит. С. Стасяк окремо зазначив, що завдяки підтримці закладу індійської філології та культури світ побачила праця “Орієнталізм Антонія Лянге” авторства доктора Ф. Махальського, видана накладом Подільського товариства друзів наук у Тернополі (Machalski F. *Orientalizm Antoniego Langego: Z zarysem bibliografii*. Tarnopol, 1937). Як результат праці в закладі С. Стасяк згадав і дві серії перекладів та інтерпретацій з “Ригведи”, виконані В. Шаяном: Szaján W. *Hymny Rygwedy (wiązka pierwsza)*. Lwów, 1936; Szaján W. *Hymny Rygwedy (wiązka druga): Hymny Walki*. Lwów, 1937 [ДАЛЮ, ф. 26, оп. 7, спр. 1583, б]. Наголосимо, що згадки у звіті цього молодого дослідника, який у Львівському університеті на той час був персоною нон грата (через участь у комуністичному русі та перебування у в’язниці), свідчить про досить сміливу поведінку С. Стасяка.

Для порівняння охарактеризуємо діяльність закладу орієнталістичних наук під керівництвом В. Котвича в 1937/1938 навчальному році. Зокрема, його директор вказував, що старшим асистентом підрозділу від 31 січня 1938 р. був М. Левіцький, а від 1 лютого – магістр Л. Скужак; посаду возного обіймав В. Шмуц. Науковою працею в закладі займалися шість осіб, зокрема доктори М. Левіцький і Є. Завалинський готували свої докторські роботи як видання закладу (крім того, В. Котвич зазначив дві свої публікації). Далі професор указав на лекції та вправи, які відбувалися на базі підрозділу: “Алтайський світ: народи і мови”, “Будова тюркських мов”, “Монгольська мова: інтерпретація текстів”, “Манджурська мова: граматики і тексти”, мовний та історичний просемінари. У рубриці “Участь у наукових з’їздах” В. Котвич вказав, що він як президент Польського орієнталістичного товариства організував Шостий (Вільно, 1937) та Сьомий (Краків, 1938) польські орієнталістичні з’їзди. Також професор наголосив, що бібліотека закладу поповнилася на 130 позицій літератури [ДАЛЮ, ф. 26, оп. 7, спр. 1583, 46, 46 зв.].

У контексті характеристики індологічних підрозділів Львівського університету особливої уваги потребує постать учениці С. Стасяка Е. Грубер. Вона працювала на асистентській посаді в закладі й водночас при професорській кафедрі індійської філології та культури від 1 травня 1934 р. до 15 січня 1936 р. Інші учні С. Стасяка – В. Шаян і Я. Кесслер – характеризували молоду дослідницю так: “Працювала совісно й з великим замилюванням до свого предмету. Вела затвержені Радою Виділу (тобто факультетською радою гуманітарного факультету. – Р. Т.) й оголошені в програмі викладів практичні вправи із мови гіндустані. Помагала надобов’язково у праці студентам, навчала їх мов французької й англійської, які є важливими передумовинами орієнталістичних студій. Проф. Стасяк був із неї вповні вдоволений, а серед студентів вона тішилася щирою симпатією й популярністю” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 2].

Е. Грубер від 1926 р. спеціалізувалася на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира у Львові з польської та класичної філології, а в 1927/1928 навчальному році перевелася на орієнталістику, вивчаючи спершу арабську та перську мови в межах лекторату Могаммеда (Мугаммада) Садика Бея Агабекзаде (*Mohammed (Muhammad) Sadyk Bej Agabekzadeh*, 1865–1944) та історію ісламу під керівництвом

3. Смогожевського, згодом також санскрит у Е. Слушкевича. Відтак розпочала вивчати індійську філологію під керівництвом С. Стасяка. Наголосимо, що одну з тогочасних наукових праць Е. Грубер було визнано найкращою студентською роботою. У 1930/1931 навчальному році молода дослідниця стажувалася у Відні та Парижі, зокрема в Національній школі живих східних мов продовжила розпочаті у Львові студії над новоіндійськими мовами гінді та урду. Повернувшись у 1931 р. до Львівського університету, Е. Грубер розробляла тему з ділянки мистецтва Сходу під керівництвом С. Стасяка та звичайного професора історії новочасного мистецтва Владислава Подляхи (*Władysław Podlacha*, 1875–1951). Завдяки їхній підтримці в 1932 р. отримала стипендію від Міністерства віросповідань та публічної освіти Польської Республіки. Як результат, у 1932/1933 навчальному році Е. Грубер представила роботу “Шакунтала в новоіндійській літературі” та склала остаточний іспит на здобуття ступеня магістра філософії в галузі орієнталістичних наук. Навчання у Львівському університеті Е. Грубер завершила в 1933 р. здобуттям першого наукового ступеня [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 19, 21; див. також: Тарнавський 2022].

Намагання С. Стасяка залучити Е. Грубер до навчального процесу засвідчує, що майбутнє індологічних студій у Львівському університеті він бачив у розвитку їхніх двох складників – староіндійської філології (санскриту) та новоіндійської філології. Від середини 1930-х років у силабусах Університету Яна Казимира у Львові під рубрика “Індійська філологія” мала навіть дві частини з такими назвами. Професор-індолог планував, що Е. Грубер у найближчому часі захистить докторат. Це мало зміцнити її позиції у викладацькому складі університету. Проте ці прагнення вченого наразилися на опір з боку деяких професорів, зокрема В. Котвича і Є. Куриловича, які розпочали кампанію і проти самого С. Стасяка. Причинами цього могли бути прокомуністичні погляди Е. Грубер (упродовж 1927–1930 рр. вона належала до академічної комуністичної організації “*Zycie*”, а також “*Ognisko*”, яка припинила діяльність навесні 1929 р.), її зв’язки з В. Шаяном та етнічне походження дослідниці. Зокрема, Е. Грубер була єврейкою (хоча й декларувала свою національність також як польську), а 1930-ті роки в Університеті Яна Казимира у Львові характеризувалися антисемітськими кампаніями, ініційованими радикально налаштованими студентами-поляками, яких підтримувала й частина викладачів [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 19; Притула, Тарнавський 2011, 68].

Що стосується конфлікту між С. Стасяком з одного боку та В. Котвичем і Є. Куриловичем – із другого, то учні професора-індолога – українці та євреї (зокрема В. Шаян та Я. Кесслер) восени 1939 р. писали: “...розгорілась проти нього (С. Стасяка. – *Р. Т.*) кампанія ендеків (прихильників Народно-демократичної партії Польщі. – *Р. Т.*), щоб повалити його разом з його катедрою. Його спір з ендеками дуже старий – ще з часів його виступу із внесенням про заснування українського університету ім. Т. Шевченка у Львові – з часів оборони політичних в’язнів і т. д. З початком біжучого року його ждали два нові дисциплінарні слідства. [...] Про нагінку на катедру проф. Стасяка знали студенти[,] й це поважно впливало на зменшення фреквенцій (відвідуваності. – *Р. Т.*) на його викладах. Д[окто]р. Слушкевіч, що мав габілітуватись із філології індійської, під натиском свого наставника проф. Куриловича, відбирає від проф. Стасяка свою габілітаційну працю й іде з нею до Кракова. Те саме робить під натиском ендеків власний учень професора священник Ф. Токаж (відомий у майбутньому польський орієнталіст, дослідник індійської та китайської філософії Францішек Токаж. – *Р. Т.*). Проф. Курилович пише в зв’язку з цією справою з ґрунту неправдивий донос до Сенату проти проф. Стасяка. Маленька громада учнів, що залишились, працює в трудних умовах, позбавлена конечної наукової помочі як головні словарі, заняті Ректоратом під претекстом похибок[,] зроблених при катологуванні... перед чотирма роками. (?) Студії новоіндійські,

позбавлені практичних вправ із мови гіндустані, ведених давнішою асистенткою[,] (Е. Грубер. – Р. Т.) підупадають зовсім. Від зліквідування надійної й повної ініціативи молоді наукової сили м[а]г[іст]р[ан]т[ки] Еви Груберівни потерпіла катедра проф. Стасяка на втрати безпосередні. Атмосфера спліток і наклепів ніяк не сприяла науці – а навпаки[,] придаклювала її атмосферою поганих, гнітухих випарів” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 17–18].

Отже, наголосимо на підтримці С. Стасяком українців, зокрема, в питанні діяльності окремого Українського університету у Львові. Такий навчальний заклад діяв нелегально (через заборону польською владою) в першій половині 1920-х років, а остаточно припинив свою діяльність у 1927 р. [Притула, Тарнавський 2011, 58–63]. Серед молоді, яка відвідувала Український університет у Львові, був і В. Шаян [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 601, 6].

Також неможливо оминати увагою того факту, що вочевидь саме напружені відносини С. Стасяка з низкою професорів Університету Яна Казимира у Львові вплинули на те, що впродовж викладацької діяльності в ньому провідний польський індолог так і не набув статусу звичайного (тобто повного) професора (це питання могло гальмуватися на рівні гуманітарного факультету чи академічного сенату). Тож С. Стасяк залишався надзвичайним професором, попри значний науковий доробок і продуктивну педагогічну працю – формування у Львівському університеті власної наукової індологічної школи.

Кафедра орієнталістики (східних мов, східного мовознавства)

Після радянської окупації західноукраїнських земель розпочалася реорганізація Львівського університету – тепер вже Львівського державного університету імені Івана Франка – за принципами системи радянської вищої школи. Її проведення 10 жовтня 1939 р. Народний комісаріат освіти УРСР доручив новому ректору – українському історику Михайлові Марченку (1902–1983). Організаційні зміни розпочато з “розкрупнення Університету”. Зокрема, на базі низки підрозділів гуманітарного факультету створено філологічний факультет. У звіті про роботу Львівського державного університету імені Івана Франка за 1939/1940 навчальний рік зазначалося, що від жовтня 1939 р. до січня 1940 р. університет у Львові зазнав “корінної перебудови”: “Навчання, яке почалося в жовтні 1939 року[,] не переривалося, аж до переходу, в другому семестрі, з 15 січня 1940 року, на радянські програми і плани навчання. [...] Значна частина професорсько-викладавського складу не відповідала завданням радянської вищої школи та не піддавалася перебудові, а тому в другій половині учбового року з 1 січня 1940 року була залишена поза Університетськими кафедрами й не увійшла до складу Університету ім. І. Франка” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 2, 1 зв., 2].

За новим університетським статутом основною навчальною та науковою одиницею, відповідальною за навчально-методичну та науково-дослідну роботу з однієї або декількох тісно пов’язаних між собою дисциплін, була кафедра. Серед посад науково-педагогічних кадрів і навчально-допоміжного персоналу кафедр були професор, завідувач (керівник) кафедри, професор, доцент, асистент, старший викладач, викладач, старший лаборант, лаборант. Матеріальною базою реформованих кафедр стали наукові інститути та заклади Університету Яна Казимира у Львові [Тарнавський 2020, 138–139].

Серед 15 кафедр новоствореного філологічного факультету були дві, на яких працювали сходознавці. Зокрема, на кафедрі загального мовознавства під керівництвом професора Є. Куриловича ставку доцента (в. о. доцента) отримав Е. Слушкевич [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 21, 6; спр. 29, 7; спр. 189, 1, 9; спр. 193, 2; АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 404, 5, 29, 40; спр. 405, 5, 19, 56; спр. 407, 21; спр. 410, 1, 9, 13,

20, 23 зв.]. Кафедру, що спеціалізувалася безпосередньо на сходознавчій проблематиці, очолив С. Стасяк. Її назва в тодішній документації не була усталена. Підрозділ фігурував як “кафедра орієнталістики”, “кафедра східних мов”, “кафедра східного мовознавства”. А викладач Міхаїл Кнороз (*Михаїл Кнороз*, 1911–1984), який прибув до Львова наприкінці 1939 р. й не знав особливостей міжвоєнного Університету Яна Казимира у Львові, в офіційній документації окреслив її терміном “кафедра індійської філології” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 8806, 5]. Така помилка не видається чимось дивним, позаяк новий підрозділ, очолений С. Стасяком, виник на основі професорської кафедри індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії і закладу індійської філології та культури, які очолював цей професор-індолог. Наприкінці жовтня 1940 р., подаючи інформацію до звіту про роботу кафедр філологічного факультету за 1939/1940 навчальний рік, С. Стасяк указав: “Кафедра Орієнталістики повстала в січні 1940 р. наслідком розширення й реорганізації бувшої Кафедри Філології й Культури Індійської” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193, 18].

Склад нового сходознавчого підрозділу Львівського університету формувався ще від кінця 1939 р. й остаточно був укомплектований саме на початку наступного року. Тут наголосимо, що згідно з новим університетським статутом на посади завідувача кафедри і професора могли претендувати особи, які мали вчене звання професора або ступінь доктора наук. Для заміщення посади доцента треба було мати звання доцента або ступінь кандидата наук (у 1939–1940 рр. до нього прирівнювали ступінь доктора філософії, проте для цього потрібно було пройти відповідне голосування на раді університету, а далі її рішення мали затвердити на вищому рівні). Зокрема, у січні – травні 1941 р. відбулося декілька засідань ради Львівського державного університету імені Івана Франка, на яких голосували за надання викладачам ступенів і звань радянського взірця. Кандидатури на посади асистентів, старших викладачів, викладачів і лаборантів висував завідувач кафедри. Кількість і склад професорсько-викладацького та навчально-допоміжного персоналу визначали згідно зі штатним розписом [Тарнавський 2020, 138; 2016].

Опрацьовані нами архівні джерела дають підстави твердити, що до літа 1941 р. працівниками кафедри орієнталістики були дев’ять осіб: С. Стасяк, М. Голігер, Є. Завалинський, М. Садик Бей Агабекзаде, Е. Грубер, М. Кнороз, Р. Вільбах-Штарк, Я. Кесслер та В. Шаян; ще четверо – М. Левіцький, Т. Левіцький, М. Алтухов та Л. Штернбах могли отримати на ній викладацькі посади. В університетській документації (україномовній та російськомовній) імена та прізвища цих осіб часто фігурують у різних формах, характерних, зокрема, для української галицької або ж російської традицій, до того ж із вказівкою імені та по батькові, що не було властиве полякам та євреям, які проживали на західноукраїнських теренах. Інший нюанс – вживання літери “г” замість “ґ”, яку за часів СРСР вилучили з української абетки. Зокрема, Стефан Стасяк фігурує як Степан Адамович Стасяк (С. А. Стасяк); Мойжеш Голігер (*Mojżesz Goliger, ?-?*) – як Мойсей Соломонович Голігер (М. С. Голігер); Ева Грубер (Грубер-Яніш) – як Єва Юліанівна (Юліївна) Грубер (Є. Ю. Грубер), з такими модифікаціями прізвища, як “Груберова”, “Груберівна” та “Грубер-Янішова”; Ребека Вільбах-Штарк – як Ребека Барухівна Штарк (Р. Б. Штарк), рідше – Ребека Вільбах-Штаркова; Якуб Кесслер – як Яків Пінкасович Кесслер (Кеслер) (Я. П. Кесслер). Для українців Євгена Клементійовича (Климовича) Завалинського (вживалася й така форма прізвища, як “Завалинський”) та Володимира Петровича Шаяна, а також для росіянина Міхаїла Марковича Кнороза вживання по батькові та подвійних ініціалів було звичним. В україномовних документах ім’я М. Кнороза вживалося у властивій для української мови формі “Михайло”. У найрізноманітніших варіантах згадується ім’я та прізвище Могаммеда (Мугаммада) Садика Бея

Агабекзаде, або ж Могамета Ісмаїловича Агабекзаде (М. І. Агабекзаде): ім'я – Мохамед / Могамед / Мухамад / Мухамед / Магомед / Магомет; прізвище – Агабекзаде / Агабек-Заде / Агабек-Саде / Агабекзадег / Садик-Агабекзаде / Агабек / Агабеков.

Поляки Мар'ян Левицький і Тадеуш Левицький в україномовній документації фігурують, зокрема, як Маріян (Мар'ян) Левицький і Тадей Левицький, поляк єврейського походження Людвік Штернбах – як Людвик Штернбах. Національну самоідентифікацію уродженця Києва М. Алтухова опрацьовані нами джерела не дали можливості встановити.

Як уже зазначалося, кафедра орієнталістики офіційно була заснована 10 січня 1940 р. А С. Стасяк був затверджений її керівником наказом ректора Львівського університету ч. 109 п. 2 від 11 січня. Коли ж восени 1940 р. на загальноуніверситетському рівні відбувся перегляд очільників кафедр, то наказом ч. 307 від 29 жовтня С. Стасяку доручили тимчасове керування підрозділом. Індолог очолював його до припинення навчальної діяльності університету за німецької окупації Львова влітку 1941 р. [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 410, 1, 8, 12, 20, 23 зв.]. Додамо, що 12 травня 1941 р. на раді Львівського державного університету імені Івана Франка відбулося голосування щодо надання С. Стасяку звання та ступеня радянського взірця. Результати стосовно звання професора були такими: “за” – 24 голоси, “проти” – два, “утримались” – два. Щодо другого питання, то рада університету проголосувала за надання провідному львівському індологу ступеня кандидата філологічних наук (результати голосування: “за” – 24, “проти” – один, “утримались” – один; два бюлетені визнано недійсними). Можливою причиною того, що С. Стасяку мали надати кандидатський, а не докторський ступінь, був його статус надзвичайного (тобто неповного) професора. Адже під час розгляду 11 січня 1941 р. справи звичайного професора індоевропейського мовознавства, доктора філософії Є. Куриловича рада університету проголосувала за надання йому звання професора та ступеня доктора філологічних наук (результати голосування з обох питань були аналогічними: “за” – 17, “проти” – шість, “утримались” – два; недійсних бюлетенів – один) [МІЛНУ, од. зб. “Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)”].

Що стосується інших працівників кафедри орієнталістики, то ще 25 листопада посаду старшого асистента у Львівському університеті обійняла Р. Вільбах-Штарк [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 452, 6 зв.]. Тут варто звернути увагу на таку частину наказу за підписом ректора М. Марченка: “Прийняти магістра Вільбах-Штаркову Ребеку на посаду ст[аршого] асистента, Доктора Мар'яна Левицького перевести на посаду ад'юнкта при кафедрі монголознавства” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 452, 8]. Тобто мова йшла про реформування сходознавчих підрозділів, структура яких ще не була усталена. Зокрема, посада ад'юнкта у Львівському університеті під час його радянської реорганізації була скасована, а під кафедрою монголознавства, очевидно, мався на увазі заклад орієнталістичних наук (колишній заклад Далекого Сходу), яким в Університеті Яна Казимира у Львові керував В. Котвич. На кафедрі ж орієнталістики Р. Вільбах-Штарк обійняла посаду асистента, а не старшого асистента (під час радянізації Львівського університету таку посаду скасували). Також зазначимо, що перед цим Р. Вільбах-Штарк, на той час асистентка-волонтерка (“безоплатна працівничка”) закладу орієнталістичних наук (“катедри для досліду далекого Входу”), просила деканат гуманітарного факультету, щоб їй доручили лекторат монгольської мови обсягом три-чотири години на тиждень [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 452, 2, 9 зв.].

12 грудня 1939 р. датований наказ М. Марченка про призначення Е. Грубер [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 3, 4]. В автобіографії вона писала: “Реактивована

дня 10 листопада 1939 р. [...] й від півтора місяця веду самостійно практичні і граматичні вправи з обсягу новоіндійської філології” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 22]. Цьому передувало звернення від 4 листопада 1939 р. В. Шаяна, Я. Кесслера, Ігнація Шейнсфельда та Антона Савки до ректора М. Марченка з проханням “направити кривду”, заподіяну Е. Грубер професорами В. Котвичем, Є. Куриловичем, а також антропологом, етнологом і лінгвістом Яном Чекановським, який у 1934–1936 рр. був ректором Університету Яна Казимира у Львові (тобто під час праці Е. Грубер як асистентки С. Стасяка та кампанії проти неї, що завершилася звільненням) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478, 2, 18].

Наступного дня після офіційного заснування нової кафедри (11 січня 1940 р.) її працівником призначили не лише С. Стасяка, а і Є. Завалинського, який дістав посаду доцента. Згодом Львівський університет клопотав перед освітніми установами СРСР про присудження Є. Завалинському як доктору філософії ступеня кандидата філологічних наук і звання доцента радянського взірця (21 березня 1941 р. за відповідне рішення одноголосно проголосували 22 члени ради Львівського державного університету імені Івана Франка) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 66, 2; МІЛНУ, од. зб. “Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)”].

Більшість працівників кафедри орієнталістики оформлені наказами від початку лютого 1940 р. Зокрема, 9 лютого її доцентом офіційно призначили М. Голігера, який працював на цій посаді (за його словами, як “доцент семітської філології”) без наказу ще від січня 1940 р. Проте його затвердження на державному рівні вочевидь затягнулося. Уваги потребує й такий пункт звернення ректора М. Марченка до Управління вищої школи Народного комісаріату УРСР у Києві від 20 березня 1940 р.: “По каф[едрі] східних мов додати доцентів Голігера М. С. (700) і Левицького Маріяна О. (700)” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 29, 7]. Однак, як можемо твердити на підставі інших документів, монголіст М. Левіцький так і не приступив до викладання на кафедрі С. Стасяка. Що ж до М. Голігера, то 26 липня 1940 р. Львівський університет планував подати його матеріали до Всесоюзної комісії у справах вищої школи при Раді народних комісарів СРСР у Москві з проханням затвердити звання доцента радянського взірця [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 1]. Проте тоді ці документи, очевидно, не були подані, позаяк 21 березня 1941 р. рада Львівського державного університету імені Івана Франка голосувала за присудження М. Голігеру, який мав здобутий у Римі ступінь доктора філософії, ступеня кандидата філологічних наук (“за” – 16 членів ради, “проти” – чотири, “утримались” – один) та звання доцента (“за” – 17, “проти” – один, “утримались” – три; один бюлетень визнали недійсним) [МІЛНУ, од. зб. “Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)”].

9 лютого 1940 р. викладачем кафедри орієнталістики призначили М. Кнороза (хоча обов’язки викладача китайської мови у Львівському університеті він виконував ще від грудня 1939 р.) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 5338, 5, 9 зв.; спр. 8806, 3 зв.]. Тоді ж лаборантами кафедри затвердили В. Шаяна (його заява на ім’я ректора М. Марченка з прохання обійняти цю посаду датована 1 лютого) та Я. Кесслера, якого в листопаді того ж року перевели на посаду старшого лаборанта [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 501, 1, 2, 6 зв.; спр. 601, 1, 3 зв., 7]. Зазначимо, що в одному зі списків працівників кафедри орієнталістики прізвища старшого лаборанта Я. Кесслера та лаборанта В. Шаяна взято у спільну дужку й навпроти олівцем дописано прізвище старшого викладача Е. Грубер, з уточненням – ½ (350) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 407, 18]. Можливо, планувалося, що вона виконуватиме функції і навчально-допоміжного працівника кафедри замість Я. Кесслера та В. Шаяна. 10 лютого

1940 р. старшим викладачем кафедри орієнталістики став М. Садик Бей Агабекзаде [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22, 1 зв., 3, 4, 6 зв.].

Оклади працівників кафедри в 1940 р. були такими. Керівник і професор кафедри С. Стасяк, якому зарахували 15 років науково-педагогічного стажу, отримував 1 300 карбованців на місяць, з доплатою 200 карбованців за керівництво підрозділом. Доценти М. Голігер та Є. Завалинський, яким зарахували по року науково-педагогічного стажу, отримували 700 карбованців. Зарплатню такого ж обсягу мав старший викладач М. Садик Бей Агабекзаде, науково-педагогічний стаж якого налічував 13 років. Щомісячна зарплатня Е. Грубер як старшого викладача на півтори ставки та з п'ятьма роками науково-педагогічного стажу сягала 900 карбованців. М. Кнороз як викладач (зараховано рік науково-педагогічного стажу) отримував 500 карбованців, асистент Р. Вільбах-Штарк із двома роками зарахованого науково-педагогічного стажу – 600 карбованців. Оклад старшого лаборанта Я. Кесслера становив 450 карбованців, а лаборанта В. Шаяна – 350 карбованців [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 21, 6; спр. 189, 1; спр. 193, 21; АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 404, 4, 16, 28, 39; спр. 405, 5, 19, 39, 55, 56; спр. 407, 18; спр. 410, 1, 8, 12, 20, 23 зв.].

Штат науково-педагогічних працівників кафедри орієнталістики, затверджений на 1940/1941 навчальний рік наказом Всесоюзної комісії у справах вищої школи, передбачав сім ставок, зокрема одну професора, дві – доцента, дві – старшого викладача, дві – асистента і викладача. Педагогічне навантаження становили лекції, іспити, консультації з теоретичного курсу та дипломних проєктів, лабораторні та практичні заняття, керівництво практикою. Розподіл годин між викладачами на стаціонарі (підрозділ не забезпечував навчальний процес на заочному відділенні) був таким: С. Стасяк – 658 годин, М. Голігер – 780 годин, Є. Завалинський – 708 годин, М. Садик Бей Агабекзаде – 721 година, Е. Грубер – 1 153 години (1,5 ставки), М. Кнороз – 530 годин, Р. Вільбах-Штарк – 215 годин [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 259, 4; АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 404, 4, 16, 28, 39].

На початку нацистської окупації Львова, згідно зі складеним німцями переліком, колектив кафедри орієнталістики був таким: завідувач і професор С. Стасяк, доценти Є. Завалинський, М. Голігер, М. Садик Бей Агабекзаде, асистент Р. Вільбах-Штарк, старший викладач Е. Грубер, викладач М. Кнороз, старший лаборант Я. Кесслер, лаборант В. Шаян [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11, 8].

Аналізуючи об'єктивні характеристики працівників кафедри орієнталістики, наголосимо на тому, що їхній національний склад повною мірою відбивав політику нового керівництва Львівського університету, спрямовану на 1) подолання монополії поляків у його викладацькому середовищі (як було в Університеті Яна Казимира у Львові) за збереження посад провідними польськими науковцями, які декларували готовність працювати за нових умов; 2) розпочату ректором М. Марченком українізацію вищого навчального закладу; 3) розширення прав євреїв щодо допуску до викладацьких посад, які упродовж міжвоєнного двадцятиліття утискалися; 4) залучення до викладацького складу росіян. Зокрема, С. Стасяк за національністю був поляком, Є. Завалинський та В. Шаян – українцями, М. Голігер, Е. Грубер, Р. Вільбах-Штарк, Я. Кесслер – євреями (нагадаємо, що Е. Грубер паралельно ідентифікувала себе полькою), М. Садик Бей Агабекзаде – персом (свою національність окреслював формулюванням “турецька, обиватель іранський”), М. Кнороз – росіянином (його батько був родом з Лоева на Дніпрі, а мати – естонкою з Тарту, проте як свою національність уродженець Іркутська М. Кнороз вказував “росіянин”) [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11, 8; Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 405, 28; спр. 478, 19; оп. 1 о/с, спр. 22, 1; спр. 5338, 5; спр. 8806, 5].

Усі зазначені сходознавці були представниками львівського або ж варшавського середовищ. Зокрема, у Львові народилися Р. Вільбах-Штарк (25 вересня 1904 р.),

Я. Кесслер (4 жовтня 1904 р.), В. Шаян (2 серпня 1908 р.), Є. Завалинський (15 серпня 1911 р.), у Жовкві – М. Голігер (26 січня 1894 р.), у Бродах (за даними студентської справи) або у Львові (за даними архівних справ 1939–1941 рр.) – Е. Грубер (3 грудня 1908 р.). Іспит зрілості у Львові склали Р. Вільбах-Штарк, Я. Кесслер, Е. Грубер, В. Шаян, Є. Завалинський, у Жовкві – М. Голігер [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11, 8; оп. 2, спр. 517; АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 66, 452, 478, 501, 601].

Львів'янином можна вважати й М. Садика Бея Агабекзаде. Він народився 15 березня 1865 р. в Ашгабаді та тривалий час жив у свого батька в містечку Геокчай в Азербайджані. У 1882 р. закінчив реальне училище в Баку, а 1886 р. – курси військових піхотного та артилерійського училищ у Санкт-Петербурзі. Був підпоручиком артилерії на Кавказі. У 1899–1913 рр. служив у Туркестані та на закаспійських теренах, відтак вийшов у відставку. Брав участь у Першій світовій війні. У 1919 р. працював в уряді Азербайджанської Демократичної Республіки. У 1920 р. перебував у Стамбулі, у 1921 р. – у Франції, де викладав турецьку та перську мови. А 1927 р. на запрошення Львівського університету (через З. Смогожевського, якого знав особисто по Кавказу) переїхав до Львова, де відтоді й мешкав [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22, 1, 6]. Натомість становлення М. Кнороза (народився 13 січня 1911 р., або ж 31 грудня 1910 р. за старим стилем) відбулося у Варшаві. До столиці Польської Республіки він разом з батьком і братом переїхав у 1922 р. (після смерті від тифу матері). У Варшаві М. Кнороз спершу два роки навчався в початковій російській школі, а впродовж 1927–1931 рр. – у російській гімназії. Загалом, у цьому місті він мешкав до жовтня 1939 р. [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 5338, 1, 5].

Соціальне становище працівників кафедри орієнталістики було різним, проте здебільшого їхні сім'ї представляли робітництво та селянство. Наприклад, батько Е. Грубер працював на млині, Р. Вільбах-Штарк – на молочарні, М. Кнороза – на залізниці. Батько Є. Завалинського був монтером телеграфних ліній, В. Шаяна – будівельником, а згодом возним, Я. Кесслера – “носієм дерева” (сам майбутній сходознавець, заробляючи на життя та навчання, працював “столярним робітником”). З неможливої родини походив і М. Голігер, який мусив заробляти на прожиття репетиторством. Після здобуття середньої чи вищої освіти частина зазначених членів кафедри орієнталістики працювала в системі освіти. Наприклад, М. Голігер – професор гімназії в Білостоці (1922–1923), вчитель учительського семінару у Варшаві (1923–1932, 1933–1939), вчитель повносередньої фахової школи у Львові (1939); Я. Кесслер – працівник навчально-виховного закладу для єврейської молоді – так званої Психологічної поради у Львові (1930–1939); Є. Завалинський – учитель і завуч середньої школи у Стрию (1939). Що стосується політичних поглядів і партійної належності, то більшість працівників кафедри орієнталістики були безпартійними (лише М. Кнороз належав до КППС). Проте участь у комуністичному русі в офіційних автобіографіях, поданих під час прийому на роботу до Львівського державного університету імені Івана Франка, декларували Е. Грубер та В. Шаян [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 66, 452, 478, 501, 601; оп. 1 о/с, спр. 22, 5338, 8806]. Наголосимо, що після початку німецько-радянської війни В. Шаян перейшов на націоналістичні позиції.

Вищі студії, які визначали становлення характеризованих осіб як сходознавців, більшість членів кафедри орієнталістики, зокрема Е. Грубер (про що згадано вище), Я. Кесслер, В. Шаян, Є. Завалинський, Р. Вільбах-Штарк, відбули на гуманітарному факультеті Львівського університету. Зокрема, Я. Кесслер до 1930 р. вивчав там психологію та філософію, а далі перекваліфікувався на польську філологію та орієнталістику: спеціалізувався з індології (“індіаністики”) у С. Стасяка. Навчання завершив як магістр філософії в галузі польської філології та в 1936 р. – як абсолювент (тобто без магістерського ступеня) орієнталістичних наук (свою спеціальність

окреслював як “орієнталіст-санскритолог”). Його магістерську роботу, присвячену першій польськокомовній граматиці санскриту, позитивно оцінив С. Стасяк, проте розкритикував Є. Курилович. Причиною цього Я. Кесслер уважав радикальні погляди цього професора щодо євреїв. Лише в 1940 р. (вже у Львівському державному університеті імені Івана Франка) Я. Кесслер склав державний іспит з орієнталістики на філологічному факультеті (спеціальність “орієнталістика: індіаністика”) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 501, 2; ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193, 21].

В. Шаян упродовж 1927–1930 рр. вивчав на гуманітарному факультеті Львівського університету філософію у професора Казімежа Твардовського (*Kazimierz Twardowski*, 1866–1938) та орієнталістику, зокрема індійську філологію, у С. Стасяка. Проте вищі студії він не закінчив: був відрахований з третього року навчання. Тож упродовж 1934–1939 рр. продовжив вивчати індологію у С. Стасяка, але вже у форматі приватних студій. Від жовтня 1939 р. до червня 1940 р. В. Шаян навчався за спеціальністю “орієнталістика” вже на новоствореному філологічному факультеті Львівського університету [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 601, 1, 3, 5, 6, 8]. У матеріалах про роботу очолюваного підрозділу для факультетського звіту за 1939/1940 навчальний рік С. Стасяк писав: “Державний іспит виявив виїмково високий рівень опанування своєї спеціальності випускників Кесслера, Шаяна й Пріцака, що склали всі іспити на відмінно” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193, 21].

Р. Вільбах-Штарк навчалася в Університет Яна Казимира у Львові впродовж 1924–1933 рр., спеціалізуючись з орієнталістики, а саме з монголістики (“монголознавства”) під керівництвом Л. Котвича. Здобула ступінь магістра філософії в галузі орієнталістичних наук. Вона зазначала: “Окрім того[,] я працювала у проф. З. К. Смогожевського[,] щоб пізнати османсько-турецьку мову, історію і літературу Турків. Рівночасно з викладами проф. З. К. Смогожевського відбувалися вправи-лекторати, провадив їх лектор Могамед Садик-Агабекзаде. Ті вправи лекторату пізнали мені пізнати живу мову Турків і Перзів” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 452, 6].

Тюрколог Є. Завалинський навчався на гуманітарному факультеті Університету Яна Казимира у Львові в 1929–1933 рр. Спершу він здобув ступінь магістра філософії в галузі орієнталістичних наук, а далі – доктора філософії (спеціальність “тюркологія, арабістика”) [докладніше див.: Фелонюк 2010]. Є. Завалинський згадував: “Іспит докторський я склав 12.XII.1935, а промувався (тобто здобув докторський диплом. – Р. Т.) на доктора філософії 15.VI.1936 р. Не зважаючи на те[,] що я склав іспит з відзначенням – посади не одержав” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 66, 7].

М. Голігер розпочав вищі студії в 1918 р. на філософському факультеті Віденського університету, де вивчав семітські та класичні мови (закінчив за спеціальністю “орієнталістика: семітська філологія”). Через десять років – у 1932–1933 рр. – продовжив навчання у Сходознавчій школі Римського університету, де навчався за своєю попередньою спеціальністю [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 2, 2 зв.]. М. Садик Бей Агабекзаде в 1899 р. закінчив трирічні курси Інституту східних мов, що були при Головному штабі військового міністерства в Санкт-Петербурзі, спеціалізуючись із мов народів Близького Сходу [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22, 1, 5–7]. А М. Кнороз упродовж 1933–1936 рр. навчався у Східному інституті у Варшаві (китайський відділ, спеціальність “китаїст”), у 1934–1939 рр. – у Варшавському університеті (спеціальність “орієнталістика”), де склав магістерські іспити з китайської мови та санскриту, проте процедуру отримання відповідного ступеня не завершив [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 5338, 3, 5, 5 зв.; спр. 8806, 3 зв., 5].

Що стосується володіння мовами, то, крім рідних української і польської, у випадку з М. Кнорозом – російської, а також латини та грецької, яку вивчали у гімназіях, більшість працівників кафедри орієнталістики володіли німецькою, англійською, французькою та російською мовами. М. Грубер знала також італійську,

іспанську, португальську, голландську та чеську мови, М. Голігер та М. Кнороз – італійську, Я. Кесслер – чеську, В. Шаян – білоруську. Зі східних мов знання санскриту декларували Е. Грубер, Я. Кесслер, В. Шаян, М. Кнороз; гінді та урду – Е. Грубер та В. Шаян (тобто саме вони могли розвивати новоіндійські студії), семітських мов – М. Голігер, М. Садик Бей Агабекзаде, Я. Кесслер, а також Є. Завалинський та Е. Грубер; перської мови – М. Садик Бей Агабекзаде, Є. Завалинський, Р. Вільбах-Штарк, Е. Грубер, Я. Кесслер; турецької мови – М. Садик Бей Агабекзаде, Є. Завалинський, Р. Вільбах-Штарк, Е. Грубер; вірменської мови – Я. Кесслер; монгольської мови – Р. Вільбах-Штарк; китайської та японської мов – М. Кнороз [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 66, 452, 478, 501, 601; оп. 1 о/с, спр. 22, 5338, 8806].

Дотичність до діяльності в галузі сходознавства перед початком роботи у Львівському державному університеті імені Івана Франка мали лише С. Стасяк, Е. Грубер, М. Садик Бей Агабекзаде (від 1927 р. керував лекторатом турецької та перської мов, а також основ граматики арабської мови на гуманітарному факультеті та дипломатичних студіях факультету права Університету Яна Казимира у Львові), М. Голігер (у 1936–1939 рр. викладав порівняльну граматику семітських мов у Юдаїстичному інституті у Варшаві), як науково-допоміжний працівник (зокрема, заступник асистента семінару Близького Сходу Університету Яна Казимира у Львові) – Р. Вільбах-Штарк [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 174, 452, 478; оп. 1 о/с, спр. 22]. Науковими дослідженнями до вересня 1939 р. займався Є. Завалинський. Він писав: “Я не переривав наукової роботи, а спеціалізувався в турецькій дипломатиці й палеографії. В р. 1938 мені вдалося одержати стипендію, що мені дала змогу працювати в краківському і варшавському архівах” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 66, 1].

Більшість членів кафедри під керівництвом С. Стасяка мали праці, які засвідчують напрями їхніх наукових інтересів. Наприклад, М. Голігер зазначав: «Цікавила мене соціальна роль у будові і розвитку семітських мов. Прямував я до синтетичного погляду на повстання граматичних категорій шляхом дедукції. [...] Вислідом моїх дослідів є т. зв. “мовна теорія вартості”...» [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 4]. Праці М. Голігера у 1930-х роках були опубліковані у виданнях Римського та Львівського університетів [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 47, 2, 2 зв.]. Є. Завалинський у 1940 р. подав до “Записок філологічного та історичного факультетів ЛДУ” статтю “Що можуть дати українській історіографії турецькі джерела” [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 66, 8]. М. Садик Бей Агабекзаде був автором російськомовного підручника туркменської мови (Ашгабад, 1904) та рукописних польськомовних підручників турецької мови (1929), новоперської мови (1930) та елементарної граматики арабської мови (1934, виданий за кошти деканату гуманітарного факультету Університету Яна Казимира у Львові) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22, 5]. М. Кнороз серед праць свого авторства зазначив російськомовний китайсько-санскритський словник з термінології індійської філософії (Варшава, 1939) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 8806, 3].

Орієнталістика (східні мови / східне мовознавство) була окремою спеціальністю на філологічному факультеті (поряд з українською, польською, німецькою, французькою, англійською, класичною, а згодом також російською філологією). Станом на 30 червня 1940 р. цю спеціальність представляло 36 студентів із 516, які навчалися на філологічному факультеті (співвідношення за курсами: перший – 15/291, другий – 17/68, третій – 3/90, четвертий – 1/67). Статистика на 31 грудня того ж року була такою: 34 студенти-сходознавці з 696 усіх студентів філологічного факультету, а за курсами – перший (а) курс – 5/346, перший (б) курс – 12/208, третій курс – 17/70, четвертий курс – 0/72 [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 2, 2; спр. 189, 2, 3; спр. 239, 8].

28 травня 1941 р. ректор Львівського університету отримав від в. о. начальника Управління вищої школи Народного комісаріату освіти УРСР план набору студентів

на перший курс 1941/1942 навчального року в кількості 700 осіб. Серед спеціальностей філологічного факультету були: українська мова і література в кількості 90 місць (з них для спеціальності “український фольклор” – 10 місць); російська мова і література – 60; польська мова і література – 50; німецька, англійська та французька мови – по 30 місць. Спеціальність “орієнталістика” була зазначена як частина спеціальності “класична філологія”, а кількість відведених для неї місць дорівнювала п’яти. Додамо, що у проекті плану прийому до Львівського державного університету імені Івана Франка на 1941/1942 навчальний рік на орієнталістику планували набрати 30 студентів (аналогічно як на класичну, німецьку, англійську, французьку філологію, фольклор; на польську та російську філологію хотіли спершу відвести також 30 місць, але потім спинилися на 60; на спеціальність “українська мова і література” згідно з цим проектом передбачали набрати 120 студентів) [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 50, 16, 21].

У звіті про роботу кафедри С. Стасяк писав: “Планування у конкретному виді поділу годин натрапляло на великі труднощі з уваги на велику кількість предметів (7 фахів, мови головні й побічні, групи) і різномірність напрямку студій студентів. План перероблювано кілька разів основно і більшу кількість разів у поправках і менших змінах. [...] Науковий матеріал, що має бути виложений студентам розділено на лекції, вправи й семінари. З уваги на спеціальний характер навчання орієнталістики, як теж з уваги на невелику кількість студентів, було можливим вести більшість лекцій методом вправ, примінюючи індукційні й геврестичні (евристичні. – Р. Т.) методи навчання” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193, 18, 20].

Навчальний план сходознавчої спеціальності передбачав низку нормативних курсів, зокрема “Історія даного краю” та “Історія східної культури”, а також вибірок та факультативні дисципліни. Серед дисциплін за вибором для студентів-сходознавців були: “Культурні зносини Індії з Європою”, “Порівняльна граматика”, “Нарис дравідицьких (дравідійських. – Р. Т.) мов і літератур”, “Арабська література”, “Іранська література”, “Слов’янська література”, “Одна із західних літератур”. Факультативні дисципліни охоплювали гуджаратську (“гузератську”) мову, бенгальську мову, історію буддизму, індійську філософію, географію Сходу, етнографію, загальну фонетику з вправами, теорію літератури. Для студентів інших спеціальностей викладачі кафедри орієнталістики пропонували як факультативну дисципліну 80-годинний курс санскриту [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 167, 4 зв., 26 зв., 27].

Зазначимо, що в одному з документів поряд з іншими спеціальностями філологічного факультету, зокрема класичною філологією, фігурує формулювання “Новоіндійська філологія (Орієнталістика)”. Для цієї спеціальності в навчальному плані від 15 січня до 20 квітня 1940 р. було передбачено такі дисципліни з лекційними та практичними заняттями: на першому курсі – “Загальне мовознавство” (29 годин лекційних занять та 14 годин практичних занять), “Вступ до історії Сходу” (58/28), “Мова гінді” (58/37), “Мова урду” (33/23); на другому курсі – “Мова гінді” (58/46), “Мова урду” (45/33), “Вступ до історії країн Сходу” (58/24), “Історія індійської культури” (19/18), “Санскрит” (8/8); на третьому курсі – “Мова гінді” (31/22), “Мова урду” (31/21), “Історія індійської культури” (21/18), “Вступ до історії Сходу” (42/12), “Історія індійської літератури” (21/13); на четвертому курсі – “Індійська поезика” (21/10), “Ригведа” (21/10), “Вступ до історії Сходу” (42/20) [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 151, 13 зв. – 14, 17 зв.].

У Державному архіві Львівської області вдалося відшукати картки обліку роботи С. Стасяка у другому семестрі 1939/1940 навчального року. Згідно з ними, професор-індолог упродовж лютого – березня 1940 р. читав дисципліну “Староіндійська філологія” для студентів четвертого курсу. Зокрема, проводив двогодинні семінари на теми “Індійська поезика” і “Ригведа у світлі порівняльних дослідів” та

читав спільну для усіх курсів дисципліну “Вступ до історії Сходу” (обсяг – по дві години) [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 152, 34–36].

Кафедра орієнталістики організувала й наукову роботу. Зокрема, С. Стасяк вказував, що було проведено наукову конференцію за участі декана філологічного факультету Ленінградського університету, орієнталіста професора Александра Ріфтїна (*Александр Рифтин*, 1900–1945), у результаті роботи якої “устійнено засаду єдності кафедри орієнталістики з уваги на її специфічні завдання й конечність діалектичного досліджування проблем Сходу в їх взаємному пов’язанні, впливах і залежностях” [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193, 18].

При кафедрі діяли “підручна бібліотека” (в часи нацистської окупації Львова Є. Завалинський перевіз частину цієї книгозбірні – близько двох тисяч книг з тюркології – до Польщі), а також музей (саме музей, а не кабінет існував лише при цій кафедрі філологічного факультету та кафедрі фольклору й етнографії) [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 189, 2, 3, 5, 10; оп. 6, спр. 9, 1]. Проте функціонування цього підрозділу, що згаданий у низці звітів, ще потребує подальших скрупкульозних досліджень, позаяк у штатних розписах Львівського державного університету, де вказані серед інших структурних одиниць музеї та кабінети, він не фігурує.

У 1941 р. кафедра під керівництвом С. Стасяка планувала наукові відрядження своїх працівників. Більшість із них скеровувалися до сходознавчих центрів Ленінграда: М. Голігер – “для поглиблення знання Яфетитської теорії Марра” (термін відрядження – два місяці), М. Кнороз – для збирання матеріалів з китайської фонетики (на місяць), Р. Вільбах-Штарк – для опрацювання монгольських документів XVII–XVIII ст. (на сім тижнів). Для індологічних студій до цього міста мали відрядити В. Шаяна (упродовж двох місяців мав досліджувати матеріали з індійської філології), Я. Кесслера та Е. Грuber (перший мав упродовж місяця збирати матеріали до санскритської граматики, друга – до новоіндійської граматики, для чого за цей час мала відвідати й сходознавчі осередки Москви). Що стосується інших напрямів наукових відряджень, то Є. Завалинський мав упродовж трьох тижнів проводити дослідження турецьких документів “про відносини Русі-України з Туреччиною у XVIII ст.” в архівних і наукових установах Києва, Харкова й Одеси, а також упродовж двох місяців вивчати азербайджанську мову в Баку; Е. Грuber – два місяці досліджувати східні впливи на архітектуру Вірменії та Грузії у відповідних республіках СРСР. Планувалося, що під час кожного з відряджень працівники кафедри орієнталістики закуплять для підрозділу рукописи, книжки та наочні матеріали (сума для цього на одне відрядження коливалася від 350 до 1 200 карбованців) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 412, 6, 25].

Після початку нацистської окупації Львова, коли Львівський університет ще не припинив діяльність, було розроблено проект реформування кафедри орієнталістики. Її керівником мав залишатися С. Стасяк, доцентом – Є. Завалинський, хоча попередньо розглядалася можливість двох ставок доцентів (другу ставку міг обійняти Е. Слушкевич, поданий у списку доцентів кафедри загального мовознавства під керівництвом Є. Куриловича, або ж Т. Левіцький). Асистентами мали працювати старший викладач Е. Грuber (індологія) та М. Левіцький (Далекий Схід). У цій рубриці також попередньо було вдруковано прізвище М. Алтухова (індологія), проте згодом викреслено, натомість від руки вписано прізвище Р. Вільбах-Штарк. У наступну рубрику (“Викладачі”) вдрукували лише одне прізвище – М. Садик Бей Агабекзаде – з вказівкою “турколог”, а далі від руки додали також прізвище польського індолога з Кракова – учня професорки Ягеллонського університету Гелени Віллман-Грабовської (*Helena Willman-Grabowska*, 1870–1957), доктора філософії Л. Штернбаха [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11, 27, 34, 41, 45]. У першій половині 1930-х років Л. Штернбах вивчав індійську філологію в Університеті Яна Казимира у Львові під

керівництвом С. Стасяка, а після початку Другої світової війни, очевидно за його протекцією, мав викладати староіндійську культуру в Університеті Яна Казимира у Львові. Проте ці плани, як і схарактеризований проєкт реформування кафедри орієнталістики, не були втілені в життя.

У документації, яка відбиває функціонування Львівського університету впродовж нацистської окупації (до кінця 1942 р. він ще діяв як осередок наукових досліджень), згадуються лише два викладачі-сходознавці – Є. Завалинський та Е. Слушкевич [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 5, 7, 11]. А після відновлення діяльності Львівського державного університету імені Івана Франка в серпні 1944 р. із членів кафедри орієнталістики до нього повернулися лише М. Кнороз (викладав до середини 1960-х років) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, 5338, 8806] і М. Садик Бей Агабекзаде, який працював доцентом до своєї смерті 9 листопада 1944 р. [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22, 2]. Решта членів кафедри загинули під час війни або емігрували зі Львова. Зокрема, С. Стасяк ще в 1941 р. переїхав до Варшави, далі – в околиці Лодзі, а від 1947 р. мешкав у Лондоні [Козицький 2011, 210].

Висновки

Упродовж другої половини 1920-х – 1930-х років завдяки польському індологу С. Стасяку у Львівському університеті відбулося становлення індологічних студій (започатковані Г. Г. Бляттом і А. Гавронським) як комплексного напрямку (охоплював філологічну, культурологічну, історичну проблематику). До наукової школи С. Стасяка, яка розпочала формуватися навколо закладу індійської філології та культури Університету Яна Казимира у Львові, належали молоді польські, українські та єврейські сходознавці, зокрема Е. Слушкевич, В. Шаян, М. Алтухов, Л. Штернбах, Е. Грубер, Я. Кесслер. Проте планам С. Стасяка щодо розвитку у Львівському університеті індологічних студій у 1930-х роках ставав на заваді його конфлікт із професорами В. Котвичем і Є. Куриловичем, а також загальна атмосфера в навчальному закладі, зокрема антиєврейські та антиукраїнські настрої серед радикально налаштованої частини студентів і викладачів-поляків.

Під час перетворення Університету Яна Казимира у Львові у Львівський державний університет імені Івана Франка підрозділи під керівництвом С. Стасяка – професорська кафедра індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії і заклад індійської філології та культури – стали основою для єдиного сходознавчого осередку – кафедри орієнталістики (східних мов, східного мовознавства), яку від січня 1940 р. до липня 1941 р. очолював професор-індолог. Тож треба спростувати поширену в історіографії тезу, що впродовж 1939–1941 рр. С. Стасяк очолював у Львівському університеті Інститут сходознавства.

Працівниками кафедри орієнталістики були або ж могли стати представники львівського (М. Садик Бей Агабекзаде, Е. Грубер, Р. Вільбах-Штарк, Є. Завалинський, Я. Кесслер, В. Шаян, М. Левіцький, Т. Левіцький, М. Алтухов, Л. Штернбах), варшавського (М. Кнороз, М. Голігер), краківського (Л. Штернбах) сходознавчих центрів, а також орієнталістичних осередків Відня та Рима (М. Голігер). Тому наявна в історіографії теза про те, що від осені 1939 р. до Львівського університету прибули сходознавці зі східноукраїнських теренів та різних частин СРСР, також потребує спростування. Єдиним місцевим орієнталістом був М. Кнороз, становлення якого як сходознавця відбулося в Польщі – Східному інституті та університеті Варшави.

С. Стасяк планував, що на кафедрі орієнталістики сходознавчі студії будуть розвиватися комплексно та охоплюватимуть гебраїстику, тюркологію, іраністику та арабістику (представляли М. Голігер, Є. Завалинський, М. Садик Бей Агабекзаде), монголістику (Р. Вільбах-Штарк, у планах – М. Левіцький), нові для Львівського університету напрями – китаїстику та японістику (М. Кнороз), індологію. Проте

саме частка останньої в навчальному процесі та наукових пошуках членів кафедри переважала. Індологію представляли сам С. Стасяк та його учні – санскритологи Я. Кесслер та В. Шаян, спеціалістка з новоіндійських мов і культури Е. Грубер; у майбутньому до них могли доєднатися Е. Слушкевич, М. Алтухов та Л. Штернбах.

Отже, кафедру орієнталістики Львівського державного університету імені Івана Франка, створення якої розпочалося восени 1939 р., а ліквідація датується кінцем червня – початком липня 1941 р., треба розглядати як завершальний етап львівського періоду діяльності провідного польського індолога С. Стасяка. Дослідження цього етапу життя і діяльності професора розкриває його погляди на розвиток сходознавства в університетському просторі Львова, організаторські здібності вченого, а також низку аспектів функціонування його наукової школи.

ДОДАТКИ

Додаток А

Індологічні курси Анджея Гавронського, зголошені до силабусів Львівського університету¹

Назва курсу	Семестр/триместр та обсяг курсу
1917/1918	
Нарис санскритського синтаксису	II, 2 год.
Розвиток індійської драми	II, 1 год.
Читання санскритських текстів	II, 3 год.
1918/1919	
Вправи з ділянки санскритського синтаксису	I, 1 год.
Катгасарітсагара: читання окремих розділів	I, 1 год.
Читання драми Ратнавалі з граматичним вступом про сценічні практики	I, 2 год.
Читання та пояснення Катга-упанішад зі вступом про філософію упанішад	I, 2 год.
1919/1920	
Санскрит для початківців	I, 3 год.
Санскритське читання	I, 3 год.
Санскрит для початківців	III, 3 год.
Семінар	III, 3 год.
1920/1921	
Семінар: індійський відділ	I, II, 2 год.
Санскритський синтаксис	I, II, 2 год.
Санскритське читання	I, II, 2 год.
1921/1922	
Санскритська граматики з вправами для початківців	I, II, 3 год.
Семінар: індійський відділ	I, II, 2 год.
Санскритський синтаксис	III, 4 год.
Налопакхьяна: читання та пояснення	III, 2 год.
Семінар: індійський відділ: а) нижчі вправи з перекладу зі санскриту й на санскрит; б) вище читання Катга-упанішад, письмові роботи	III, 2 год.
1922/1923	
Нарис історії Індії до мусульманських нападів	I, II, 2 год.
Нарис граматики сценічних пракритів	I, II, 1 год.
Катгасавітсагара: читання	I, II, 1 год.
Шакунтала: читання та пояснення	I, II, 2 год.
Семінар	I, II, 2 год.

Малавікагнімітрам	III, 3 год.
Дашакумарачаріта	III, 3 год.
Оповідання на діалекті джайна-магараштрі	III, 2 год.
1923/1924	
Санскрит: граматики з вправами (за участі асистента Е. Слушкевича)	I, II, 4 год.
Ригведа	I, II, 2 год.
Дашакумарачаріта	I, II, 2 год.
Семинар: пракритські вправи	I, II, 2 год.
Авеста	I, II, 2 год.
Санскритський синтаксис	III, 2 год.
Нала	III, 3 год.
Ртусамгара	III, 2 год.
Ригведа	III, 1 год.
Семинар: пракритські вправи	III, 2 год.
1924/1925	
Розвиток індійської драми	I–III, 1 год.
1925/1926	
Семинар: найважливі індійські тексти	I–III, 2 год.

Додаток Б

**Курси Стефана Стасяка, зголошені до підрубрики “Індійська філологія”
силабусів Львівського університету²**

Назва курсу	Триместр та обсяг курсу
1926/1927	
Елементарний курс санскриту	I–III, 2 год.
Вступ до індійської філософії	I–III, 2 год.
Нала і Дамаянті: пісня шоста та наступні	I–III, 2 год.
Додаткові практичні вправи	I–III, 1 год.
1927/1928	
Вступ до індійської логіки	I, 2 год.
Вступ до філософії Веданти (курс, доступний також для студентів загальної філософії)	II, III, 1 год.
Життя Будди на основі фігурних пам’яток	II, III, 1 год.
Курс санскриту (для початківців)	I–III, 2 год.
Розділи з Магабгарати та практичні вправи	I–III, 3 год.
1928/1929	
Ведичні гімни: лекція та розбір текстів	I, 2 год.
Буддійська логіка (на основі текстів)	I, 2 год.
Бхагавад-Гіта у світлі коментаря Шанкари	I, 2 год.
Основи індійської естетики	II, 1 год.
Буддійські фрески у гротах Аджанти	II, 1 год.
Граматики однієї з новоіндійських мов (гінді або бенгалі)	II, 2 год.
Індійська драматургія (на основі текстів)	III, 2 год.
Інтерпретація новоіндійських текстів	III, 2 год.
Нарис індійської філософії (курс, доступний для усіх студентів)	I–III, 2 год.
Курс санскриту для початківців (за участі асистента доктора Е. Слушкевича)	I–III, 2 год.
Семинар історії мистецтва та індійських релігій	II, 2 год.
Семинар історії літератури та індійської філософії	III, 2 год.

1929/1930	
Курс санскриту для початківців (за участі асистента доктора Е. Слушкевича)	I–III, 3 год.
Індійська драматургія (на основі розбору “Мрччхакатікі”)	I–III, 1 год.
Епіграфічні тексти	I–III, 1 год.
Окремі гімни Ригведи	I–III, 1 год.
Окремі упанішади з коментарем Шанкари	I–III, 1 год.
Ньяя (перша частина курсу – впродовж перших двох триместрів – охоплювала доступний також для студентів загальної філософії “Нарис індійської логіки”)	I–III, 2 год.
Према Шагара	I–III, 1 год.
Семинар індійської філології: вправи з історії індійської літератури	I–III, 1 год.
Семинар індійської філології: вправи з історії філософії та індійської релігії	I–III, 2 год.
1930/1931	
Курс санскриту для початківців	I–III, 2 год.
Індійська поетика	I–III, 1 год.
Інтерпретація однієї з індійських драм	I–III, 1 год.
Буддійська логіка та епістемологія	I–III, 1 год.
Читання новоіндійських текстів	I–III, 1 год.
Життя Будди на основі індійських фігурних пам’яток	I–III, 1 год.
Індіяністичний семінар	I–III, 2 год.
1931/1932	
Розбір однієї з поем Калідаси	I–III, 1 год.
Вступ до буддійської філософії	I–III, 1 год.
Порівняльне релігієзнавство	I–III, 2 год.
Нарис граматики санскриту (для початківців)	I, II, 3 год.
Палійська мова	I, II, 1 год.
Савітрі	III, 3 год.
Дгаммапада	III, 1 год.
Палеографічні вправи	I, 1 год.
Епіграфічні вправи	II, III, 1 год.
Індіяністичний семінар: реферати і самостійні роботи учасників з ділянки історії літератури та релігієзнавства	I–III, 2 год.
1932/1933	
Підготовчий курс санскриту (за участі старшого асистента доктора Е. Слушкевича)	I–III, 3 год.
Життя Будди (курс був поданий і до підрубрики “Історія Сходу”)	I–III, 1 год.
Іконографія та символіка буддизму	I–III, 1 год.
Розбір Маллінатхи та інших схоластів “Мегхадути” в поєднанні з вправами з індійської граматики санскриту Паніні	I–III, 2 год.
Вибрані розділи з “Рамаяни” Тулсідаса	I–III, 2 год.
Індійські напрями в містици ісламу (курс був поданий і до підрубрики “Історія Сходу”)	I–III, 1 год.
Індіяністичний семінар	I–III, 2 год.
1933/1934	
Підготовчий курс санскриту (за участі старшого асистента доктора Е. Слушкевича)	I–III, 3 год.

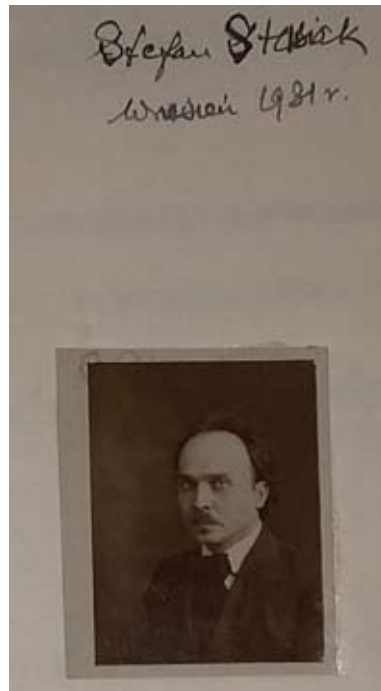
Вступ до історії індійської філософії зі спеціальним оглядом грецьких паралелей	I–III, 1 год
Сутри Ньяї	I–III, 2 год.
Нарис міфології індуїзму	I–III, 1 год.
Новоіндійські тексти	I–III, 1 год.
Циганські тексти	I–III, 1 год.
Індіяністичний семінар	I–III, 2 год.
1934/1935	
Елементарний курс санскриту (за участі старшого асистента Е. Слушкевича)	I–III, 1 год.
Читання простіших текстів	I–III, 1 год.
Основи санскриту як вступ до індійської філології	I–III, 2 год.
Закони Ману (Манава-дхарма-шастра, четвертий розділ)	I–III, 1 год.
Буддійська логіка (Ньяя-правеша)	I–III, 2 год.
Курс новоіндійської мови (наріччя гінді) разом із читанням простіших текстів	I–III, 2 год.
Індіяністичний семінар	I–III, 2 год.
1935/1936	
1) Староіндійська філологія	
Нарис індійської граматики санскриту: система Паніні	I–III, 1 год.
Філософські гімни Ригведи у світлі коментаря Саяни	I–III, 1 год.
Чхандог'я-упанішада з коментарем Шанкари	I–III, 1 год.
Староіндійський семінар	I–III, 2 год.
2) Новоіндійська філологія (умова: бажане знання класичних мов, новочасних, зокрема англійської, – необхідне)	
Інтерпретація новоіндійських текстів	I–III, 2 год.
Грамотичні вправи для початківців (за участі молодшої асистентки магістра Е. Грубер)	I–III, 2 год.
Вибрані рубаї Омара Хайяма: зіставлення перського оригіналу з перекладами на урду, гінді та гуджараті	I–III, 1 год.
Новоіндійський семінар	I–III, 2 год.
1936/1937	
1) Староіндійська філологія	
Нарис граматики санскриту за Паніні	I–III, 1 год.
Гімни до Індри (Ригведа III, 30–53)	I–III, 1 год.
Початки буддійської археології	I–III, 1 год.
Староіндійський семінар	I–III, 2 год.
2) Новоіндійська філологія	
Інтерпретація новоіндійських текстів	I–III, 2 год.
Грамотичні вправи з початківцями	I–III, 2 год.
Вибрані рубаї Омара Хайяма: зіставлення перського оригіналу з перекладами на урду, гінді та гуджараті	I–III, 1 год.
Новоіндійський семінар	I–III, 2 год.
1937/1938	
1) Староіндійська філологія	
Індійські космогонічні міфи зі спеціальним оглядом Манусмриті (розділ I) та коментаря Куллуки до нього	I–III, 1 год.
Дгаммапада	I–III, 1 год.
Філософія системи Ньяя і Вайшешика	I–III, 1 год.
Староіндійський семінар: 1. Вправи з перекладу на санскрит; 2. Реферати та самостійні роботи	I–III, 2 год.

2) Новоіндійська філологія	
Творчість Рабіндраната Тагора та її джерела	I–III, 1 год.
Інтерпретація однієї драми Р. Тагора із зіставленням бенгальського оригіналу з перекладами на гінді та гуджараті	I–III, 1 год.
Новоіндійський семінар	I–III, 2 год.
1938/1939	
1) Староіндійська філологія	
Вступ до санскриту	I–III, 1 год.
Філософія системи Санкх'я і Йога	I–III, 1 год.
Інтерпретація тексту з ділянки індійської медицини	I–III, 1 год.
Основи індійської астрології	I–III, 1 год.
Староіндійський семінар: 1. Вправи з перекладу на санскрит; 2. Реферати та самостійні роботи	I–III, 2 год.
2) Новоіндійська філологія	
Іслам в Індії зі спеціальним оглядом впливу індуїзму	I–III, 2 год.
Тибетський ламаїзм на основі текстів і музейних пам'яток	I–III, 1 год.
Новоіндійський семінар: реферати з ділянки історії європейців в Індії	I–III, 2 год.
1939/1940	
1) Староіндійська філологія	
Вступ до санскриту	I–III, 2 год.
Філософія Веданти	I–III, 1 год.
Індійський рік в образах (шіваїзм і вішнуїзм)	I–III, 1 год.
Принципи індійської музики	I–III, 1 год.
Староіндійський семінар	I–III, 2 год.
2) Новоіндійська філологія	
Према Шагара (вибрані розділи в зіставленні з відповідними розділами Бхагават-Пурани)	I–III, 1 год.
Новоіндійський семінар	I–III, 2 год.

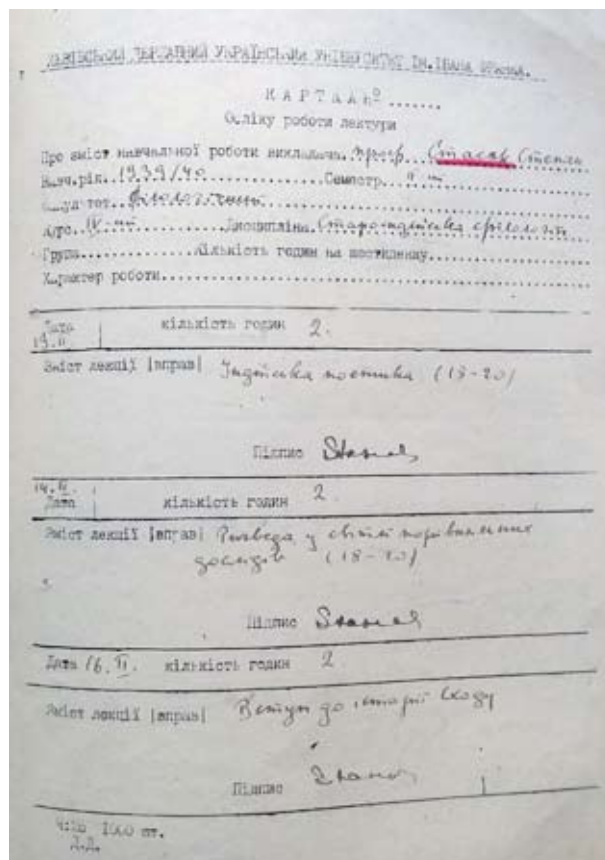
¹ Складено за: [Uniwersytet imienia cesarza Franciszka I... 1918, 17–18; Uniwersytet we Lwowie... 1919, 15; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w półroczu letnim (3-cim trymestrze)... 1920, 15; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1920, 16; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1921, 23; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze... 1922, 18–19; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze... 1922, 27; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze... 1923, 20; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1923, 35; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1924, 39–40; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1925, 42].

² Складено за: [Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1926, 44; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1927, 33; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1928, 33; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1929, 32–33; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1930, 35; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1931, 50–51; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów... 1932, 50; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1933, 50–51; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1934, 47–48; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1935, 50–51; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1936, 54–55; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1937, 55–56; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1938, 56; Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów... 1939, 52].

ІЛЮСТРАЦІЇ

Іл. 1. Стефан Стасяк (Відень, 1931) [АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 174, 3]

Іл. 2. Сторінка з картки обліку навчальної роботи професора Львівського державного університету імені Івана Франка Стефана Стасяка за 1939/40 н. р. [ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 152, 36]

11. Стасяка С. А.
 кандид. филологических
 профессоре
 за канд. 24 против 1, воздерж. 1, неволеж. 2
 за проф. 24 против 2, неволеж. 2.

Лл. 3. Виписка з рішення ради Львівського державного університету імені Івана Франка від 12 травня 1941 р. про надання С. Стасяку звання та ступеня радянського взірця [МІЛНУ, од. зб. "Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)"]

Виписка
 из решения Совета Унив. Гос. Университете
 от 21. III 1941.

Подана кандидатура од утверждения доц. Пел-
 лиса М. А. в ученой степени кандидата
 физ. мат. наук и звание профессора.

Результаты голосования:

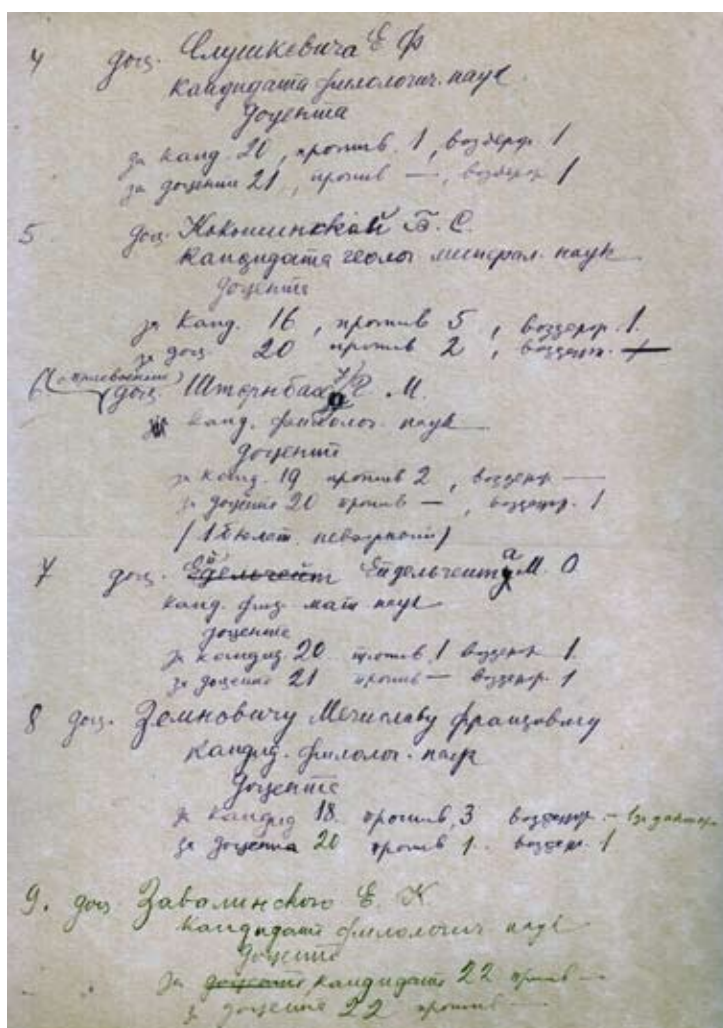
за кандид. 19 против 2, воздерж. 1
 за доцента 18 против — воздерж. 3 (из професс.)

Ученый Секретарь Совета
 /Проф. Я. П. Пондичий/

2. проф. Чмушковского К. С.
 доктора геолог. мат. наук
 профессора
 за доктора 19, против 1, воздерж. 1
 за профессора 21 против —
 [1 место неволеж.]

3. доц. Полигера Моисей Соломоновича
 кандидата филолог. наук
 доцент
 за кандид. 16, против 4, воздерж. 1
 за доцента 17, против 1, воздерж. 3.
 [1 место неволеж.]

Лл. 4. Виписка з рішення ради Львівського державного університету імені Івана Франка від 21 березня 1941 р. про надання звань і ступенів радянського взірця М. Голігеру, Е. Слушкевичу та Є. Завалинському [МІЛНУ, од. зб. "Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)"]

Лл. 5. Виписка з рішення ради Львівського державного університету імені Івана Франка від 21 березня 1941 р. про надання звань і ступенів радянського ввірця М. Голігеру, Е. Слушкевичу та С. Завалинському [МІЛНУ, од. зб. “Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень-травень 1941 р.)”]

-Verzeichnis der Orientalisten-

Professor (Lehrer)	S. Stasjak	-Pole, Warschau, Paris, 1940
Dozent	E. Stasjak	-Ukrainian, Lemberg, Lemberg, 1940
Dozent	E. Solinger	-Jude, Lemberg, Lemberg, 1940
Dozent	H. Agabekov	-Pers. Iran, Peterburg, 1917
Dozent	E. Stark	-Jude, Lemberg, Lemberg, 1940
Dozent	E. Gruber	-Jude, Lemberg, Lemberg, 1939
Dozent	H. Kharov	-Russ, Izkutsk, Warschau, 1940
Dozent	J. Kessler	-Jude, Lemberg, Lemberg, 1940
Dozent	L. Schajan	-Ukrainian, Lemberg, Lemberg, 1940

Лл. 6. Укладений наприкінці червня 1941 р. німецькою окупаційною владою перелік членів кафедри орієнталістики Львівського державного університету імені Івана Франка з вказівками їхніх національностей, місць народження і закінчення вищих студій та року (з низкою неточностей) початку праці у Львівському університеті [ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11, 8]

ДЖЕРЕЛА

Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (АЛНУ), ф. Р-119, оп. 1, спр. 47 (Особова справа Голігера Мойжеша), 1940, 6 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 66 (Особова справа Завалинського Євгена), 1940, 10 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 174 (Особова справа Стасяка Стефана), 1925–1941, 42 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 404 (Списки професорсько-викладацького складу по кафедрах із вказівкою окладу), 1940, 54 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 405 (Списки викладачів та накази замісника народного комісара від 19 жовтня 1940 р. Штатний контингент професорсько-викладацького персоналу), 1940, 80 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 407 (Штатний розпис професорсько-викладацького складу по кафедрах із додатком вказівок розрахунку штатів на 1941/42 н. р.), 1940–1941, 74 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 410 (Списки завідувачів кафедр), 1939–1940, 23 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 412 (Список викладачів, які отримали наукові відрядження), 1941, 39 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 452 (Особова справа Вільбах-Штарк Ребеки), 1939–1940, 11 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 478 (Особова справа Грубер-Яніш Еви), 1939–1941, 23 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 501 (Особова справа Кесслера Якуба), 1940–1941, 9 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 601 (Особова справа Шаяна Володимира), 1940–1941, 8 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 22 (Особова справа Садик Бей Агабекзаде Могаммеда (Мугаммада)), 1939–1944, 8 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 5338 (Особова справа Кнороза Міхаїла), 1944–1960, 178 арк.

АЛНУ, ф. Р-119, оп. 1 о/с, спр. 8806 (Особова справа Кнороза Міхаїла), 1939–1965, 6 арк.

Державний архів Львівської області (ДАЛО), ф. 26, оп. 2, спр. 517 (Грубер Ева: справа про закінчення університету), 1932–1933, 16 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 2 (Звіт про роботу Львівського державного університету імені Івана Франка за 1939–1940 рр.), 1939–1940, 12 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 21 (Наказ заступника народного комісара освіти УРСР від 19 жовтня 1940 р. про призначення професорів, викладачів та асистентів з додатком списків), 1940, 14 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 29 (Накази Президії Верховної Ради СРСР і ВКВШ при РНК СРСР), 1940–1941, 7 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 50 (Накази, директиви та інструкції Народного комісара освіти УРСР, ректора Львівського державного університету імені Івана Франка та ін. про підготовку вузів до 1941/1942 навчального року тощо), 1941, 23 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 151 (Статистичні відомості про виконання навчальних планів на філологічному та історичному факультетах), 1939–1940, 38 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 152 (Картки обліку навчальної роботи викладацького складу філологічного факультету за 1939/40 н. р.), 1940, 138 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 167 (Навчальні плани філологічного факультету), 1940, 27 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 189 (Річний звіт декана філологічного факультету про діяльність за 1940 р.), 1940, 28 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 193 (Звіт про роботу кафедр філологічного факультету за 1939/40 н. р.), 1940, 26 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 239 (Статистика студентів на 1940/1941 н. р. і контингент студентів за факультетами), 22 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 259 (Розрахунок штатів педагогічного персоналу), 1940, 9 арк.

ДАЛО, ф. Р-119, оп. 6, спр. 9 (Доповідна записка про вивезене німцями навчальне обладнання університету), 1945, 11 арк.

ДАЛО, ф. 26, оп. 7, спр. 1583 (Звіти декана гуманітарного факультету, керівників наукових інститутів і лекторів про наукову роботу у 1937/1938 н. р.), 1938, 131 арк.

ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 5 (Переписка з Губернаторством, військовою та іншою владою), 9 липня 1941 р. – 30 вересня 1942 р., 491 арк.

ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 7 (Переписка з Губернаторством, військовими та іншими установами), 13 серпня 1941 р. – 20 грудня 1942 р., 227 арк.

ДАЛО, ф. 1295, оп. 1, спр. 11 (Списки викладацького складу університету за 1939–1941 рр.), квітень 1942 р., 46 арк.

Музей історії Львівського національного університету імені Івана Франка (МІЛНУ), од. зб. “Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про клопотання стосовно присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень – травень 1941 р.)”.

Uniwersytet imienia cesarza Franciszka I we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1918/1919. Lwów, 1918.

Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1919/1920. Lwów, 1919.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze roku akademickiego 1920/1921. Lwów, 1920.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w półroczu letnim (3-cim trymestrze) 1919/1920. Lwów, 1920.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1919/1920. Lwów, 1920.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze roku szkolnego 1921–1922. Lwów, 1921.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku szkolnym 1920–1921. Lwów, 1921.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze roku akademickiego 1922–1923. Lwów, 1922.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze roku akademickiego 1921–1922. Lwów, 1922.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze roku akademickiego 1922–1923. Lwów, 1923.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w roku akademickim 1923–1924. Lwów, 1923.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1921/1922 i 1922/1923. Lwów, 1923.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1924–1925. Lwów, 1924.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1923/1924 i 1924/1925. Lwów, 1924.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1925–1926. Lwów, 1925.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1925/1926 i 1926/1927. Lwów, 1925.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1926–1927. Lwów, 1926.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1927–1928. Lwów, 1927.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1927/1928. Lwów, 1927.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1928–1929. Lwów, 1928.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1928/1929 i 1929/1930. Lwów, 1928.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1929–1930. Lwów, 1929.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1930–1931. Lwów, 1930.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1931–1932 i skład Uniwersytetu w latach akademickich 1930/31 i 1931/32. Lwów, 1931.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów oraz skład Uniwersytetu w roku akad. 1932/33. Lwów, 1932.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akad. 1933/34. Lwów, 1933.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akad. 1933/34 i 1934/35. Lwów, 1934.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akad. 1934/35. Lwów, 1934.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/36. Lwów, 1935.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akad. 1935/36. Lwów, 1935.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1936/37. Lwów, 1936.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1936/37 i 1937/38. Lwów, 1937.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1937/38. Lwów, 1937.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1938/39. Lwów, 1938.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1938/39. Lwów, 1938.

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1939/40. Lwów, 1939.

ЛІТЕРАТУРА

Качмар В. Львівський університет у 1784–1918 роках: організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації. Львів, 2021.

Козицький А. Стефан Стасяк та його сходознавчі дослідження // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія “Історія та географія”. Вип. 27. Харків, 2007.

Козицький А. Львівські сходознавці першої третини ХХ століття // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 45. Львів, 2010.

Козицький А. Стасяк (Stasiak) Стефан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах: бібліографічний словник / Упоряд.: Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк; редкол.: Л. В. Матвеева (голов. ред.) та ін. Київ, 2011.

Козицький А. Стасяк (Stasiak) Стефан // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка. Т. II / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова). Львів, 2014.

Козицький А. Анджей Гавронський (1885–1927): визначний поліглот та організатор сходознавчих студій у Львівському університеті // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Вип. 19–20. Львів, 2018–2019. DOI: 10.30970/fhi.2019.19-20.2361

Лисий Ю., Тарнавський Р. Мережа наукових підрозділів філологічно-історичного та філологічного спрямувань гуманітарного факультету університету Яна Казимира у Львові (1924–1939): структура та працівники // Народознавчі зошити, 2021, № 3. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2021.03.606>

Полотнюк Я. Сходознавство у Львівському університеті // Східний світ, 1993, № 2.

Притула Я., Тарнавський Р. Університет Яна Казимира у Львові // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка. Т. I / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова). Львів, 2011.

Тарнавський Р. Б. Рішення Ради Львівського державного університету імені Івана Франка про присвоєння наукових ступенів та вчених звань (січень – травень 1941 р.) // Історичний архів. Наукові студії. Вип. 17. Миколаїв, 2016.

Тарнавський Р. Б. Народознавство у Львівському університеті наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук (спеціальності 07.00.01 – історія України, 07.00.05 – етнологія). Львів, 2020.

- Тарнавський Р. Б. Особливості підготовки магістрів-сходознавців в Університеті Яна Казимира у Львові // **Східний світ**, 2022, № 1. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2022.01.083>
- Фелонюк А. Євген Завалинський – призабутий тюрколог (з історії українського сходознавчого осередку Львова 1930-х – початку 1940-х років) // **Український археографічний щорічник**. Вип. 15. Київ, 2010.
- Karttunen K. **Persons of Indian Studies**. 2017. URL: <https://whowaswho-indology.info/> (дата звернення: 6.11.2022).
- Lewicki T. Z dziejów orientalistyki lwowskiej // **Ruch Biblijny i Liturgiczny**. T. 33, No. 4. 1980. DOI: 10.21906/rbl.1501
- Machalski F. **Orientalizm Antoniego Langeo: Z zarysem bibliografii**. Tarnopol, 1937.
- Machalski F. Wspomnienia o Stefanie Stasiaku // **Przegląd Orientalistyczny**, 1963, No. 1.
- Reychman J. Stefan Stasiak (1882–1962) // **Przegląd Orientalistyczny**, 1963, No. 1.
- Szaján W. **Гимны Рыгведы (в'язка перша)**. Львів, 1936.
- Szaján W. **Гимны Рыгведы (в'язка друга): Гимны Walki**. Львів, 1937.
- Szkice z dziejów polskiej orientalistyki. T. II** / Red. nauk. J. Reychman. Warszawa, 1966.
- Szkice z dziejów polskiej orientalistyki. T. III** / Red. nauk. J. Reychman. Warszawa, 1969.

REFERENCES

- Kachmar V. (2021), *L'vivs'kyi universytet u 1784–1918 rokakh: orhanizatsiyni, osvith'o-naukovi ta natsional'ni transformatsiyni*, LNU imeni Ivana Franka, Lviv. (In Ukrainian).
- Kozyts'kyi A. (2007), “Stefan Stasiak ta yoho skhodoznavchi doslidzhennya”, *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. H. S. Skovorody, Seriya “Istoriya ta heohrafiya”*, Issue 27, pp. 39–45. (In Ukrainian).
- Kozyts'kyi A. (2010), “L'vivs'ki skhodoznavtsi pershoi trytyny XX stolittya”, *Visnyk L'vivs'koho universytetu, Seriya istorychna*, Issue 45, pp. 389–410. (In Ukrainian).
- Kozyts'kyi A. (2011), “Stasiak (Stasiak) Stefan”, in Matvyeyeva L. V. et al. (eds), *Skhodoznavstvo i vizantolohiya v Ukrayini v imenakh: biobibliografichnyy slovnyk*, Compl. by Tsyhankova E. H., Kochubey Yu. M. and Vasylyuk O. D., A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine, Kyiv, p. 210. (In Ukrainian).
- Kozyts'kyi A. (2014), “Stasiak (Stasiak) Stefan”, in *Encyclopedia. L'vivs'kyi natsional'nyy universytet imeni Ivana Franka*, Vakarchuk I. O. et al. (eds), Vol. II, LNU imeni Ivana Franka, Lviv, p. 468. (In Ukrainian).
- Kozyts'kyi A. (2018–2019), “Andzhey Gavrons'kyi (1885–1927): vyznachnyy polihlot ta orhanizator skhodoznavchykh studiy u L'vivs'komu universyteti”, *Naukovi zoshyty istorychnoho fakul'tetu L'vivs'koho universytetu*, Issue 19–20, pp. 481–496. (In Ukrainian).
- Lysy Yu. and Tarnavs'kyi R. (2021), “Merezha naukovykh pidrozdiliv filolohichno-istorychnoho ta filolohichnoho spryamuvan' humanitarnoho fakul'tetu universytetu Yana Kazymyra u L'vovi (1924–1939): struktura ta pratsivnyky”, *Narodoznavchi zoshyty*, No. 3, pp. 606–614. (In Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2021.03.606>
- Polotnyuk Ya. (1993), “Skhodoznavstvo u L'vivs'komu universyteti”, *Shidnij svit*, No. 2, pp. 124–132. (In Ukrainian).
- Prytula Ya. and Tarnavs'kyi R. (2011), “Universytet Yana Kazymyra u L'vovi”, *Encyclopedia. L'vivs'kyi natsional'nyy universytet imeni Ivana Franka*, Vakarchuk I. O. et al. (eds), Vol. I, LNU imeni Ivana Franka, Lviv, pp. 54–79. (In Ukrainian).
- Tarnavs'kyi R. B. (2016), “Rishennya Rady L'vivs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka pro prysvoyennya naukovykh stupeniv ta vchenykh zvan' (sichen' – traven' 1941 r.)”, *Istorychnyy arkhiv. Naukovi studiyi*, Vol. 17, pp. 22–29. (In Ukrainian).
- Tarnavs'kyi R. B. (2020), *Narodoznavstvo u L'vivs'komu universyteti naprykintsi XIX – u pershii polovyni XX st.: konteksty, dyskursy, naukovi zv'yazky*, Dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya doktora istorychnykh nauk (spetsial'nosti 07.00.01 – istoriya Ukrayiny, 07.00.05 – etnolohiya), LNU imeni Ivana Franka, NAS of Ukraine, Instytut ukrayinoznavstva im. I. Kryp'yakovycha, Instytut narodoznavstva, Lviv. (In Ukrainian).
- Tarnavs'kyi R. B. (2022), “Osoblyvosti pidhotovky mahistriv-skhodoznavtsiv v Universyteti Yana Kazymyra u L'vovi”, *Shidnij svit*, No. 1, pp. 83–113. (In Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2022.01.083>
- Felonyuk A. (2010), “Yevhen Zavalyns'kyi – pryzybutyy tyurkoloh (z istoriyi ukrayins'koho skhodoznavchoho oseredku L'vova 1930-kh – pochatku 1940-kh rokiv)”, *Ukrayins'kyi arkheohrafichnyy shchorichnyk*, Issue 15, pp. 298–323. (In Ukrainian).

- Karttunen K. (2017), *Persons of Indian Studies*, available at: <https://whowaswho-indology.info/> (accessed November 6, 2022).
- Lewicki T. (1980), "Z dziejów orientalistyki lwowskiej", *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, Vol. 33, No. 4, pp. 188–190. DOI: 10.21906/rbl.1501
- Machalski F. (1937), *Orientalizm Antoniego Langego: Z zarysem bibliografii*, Podolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Tarnopol.
- Machalski F. (1963), "Wspomnienia o Stefanie Stasiaku", *Przegląd Orientalistyczny*, No. 1, pp. 23–28.
- Reychman J. (1963), "Stefan Stasiak (1882–1962)", *Przegląd Orientalistyczny*, No. 1, pp. 15–22.
- Szajan W. (1936), *Hymny Rygwedy (wiązka pierwsza)*, Nakładem autora Lwów.
- Szajan W. (1937), *Hymny Rygwedy (wiązka druga): Hymny Walki*, Nakładem autora, Lwów.
- Szkice z dziejów polskiej orientalistyki* (1966), Reychman J. (ed.), Vol. II, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Szkice z dziejów polskiej orientalistyki* (1969), Reychman J. (ed.), Vol. III, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Р. Б. Тарнавський

**Завершальний етап науково-організаційної діяльності
індолога Стефана Стасяка
на кафедрі орієнталістики Львівського університету**

У статті на основі матеріалів з Архіву Львівського національного університету імені Івана Франка та Державного архіву Львівської області уперше реконструйовано та проаналізовано особливості перетворення професорської кафедри індійської філології зі спеціальним оглядом історії культури та філософії і закладу індійської філології та культури, які в Університеті Яна Казимира у Львові очолював провідний польський індолог Стефан Стасяк, на кафедрі орієнталістики (східних мов, східного мовознавства) Львівського державного університету імені Івана Франка під керівництвом цього ж ученого. Тож автор спростував наявну в історіографії тезу, що впродовж 1939–1941 рр. С. Стасяк очолював у Львівському університеті Інститут сходознавства.

Розкрито специфіку формування складу кафедри орієнталістики (зокрема, впливу на нього національно-політичного чинника) з наголосом на особливостях працівників нового орієнталістичного підрозділу та окреслено напрями його діяльності. Стверджено, що ядро колективу кафедри склали учні С. Стасяка, зокрема індологи – санскритологи В. Шаян та Я. Кесслер, знавчиня новоіндійської філології та культури Е. Грубер. Окрім того, професор залучив до підрозділу спеціалістів, які мали розвивати традиційні для Львівського університету гебраїстику, арабістику, іраністику і тюркологію (М. Голігер, М. Садик Бей Агабекзаде, Є. Завалинський), монголістику (Р. Вільбах-Штарк). Новим напрямом, що був представлений на кафедрі орієнталістики, стала синологія (її репрезентував М. Кнороз, який у майбутньому міг розвивати і японістику).

Отже, встановлено, що С. Стасяк, якому випала можливість продовжити організаційний розвиток сходознавчих студій у Львівському університеті під час першої радянської окупації західноукраїнських земель у 1939–1941 рр., намагався розбудувати підрозділ, зорієнтований на комплексну підготовку сходознавців. Але, зважаючи на те, що основою нової кафедри стали індологічні підрозділи Львівського університету, найбільшою була увага саме до мов і культури Індії.

Ключові слова: сходознавство, кафедра орієнталістики, мови і культури Індії, Львівський університет, Стефан Стасяк, Ева Грубер, Володимир Шаян

Стаття надійшла до редакції 6.11.2022